

Doskonalenie
Kadr
Gospodarki

Brazylia

Brazylia

Brazylia

Przewodnik rynkowy
dla przedsiębiorców

eksport
Brazylia

Brazylia

Brazylia

Brazylia

POLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

KRAJOWA IZBA GOSPODARCZA
CENTRUM PROMOCJI

wyginternational
IMC Polska

PRZEDMOWA

Brazylia to jeden z najlepiej rozwiniętych krajów Ameryki Południowej, którego obecna sytuacja ekonomiczna jest bardzo dobra. Jest to najatrakcyjniejszy i największy rynek Ameryki Południowej, z którym łączą Polskę wieloletnie kontakty handlowe.

Minął już okres, w którym wymienialiśmy się surowcami: siarkę i węgiel, za rudę żelaza i pasze. Szybko zmienia się struktura towarowa naszego eksportu miejsce węgla zajmują wysokoprzetworzone produkty i dobra inwestycyjne produkowane wspólnie z miejscowymi partnerami.

Rynek brazylijski jest trudny, nie tylko odległość, ale także stosowane przez władze administracyjne środki ochrony powstrzymują swobodny rozwój handlu. Z drugiej strony 186 milionów mieszkańców i systematyczna, choć powolna liberalizacja wymiany, zachęca do podjęcia prób wejścia na ten rynek. Tym bardziej że kraj szybko się rozwija i należy do najbogatszych na kontynencie.

Prognozy rozwoju gospodarki brazylijskiej oraz rosnąca pozycja Brazylii na forum międzynarodowym czynią z tego kraju naturalnego, strategicznego partnera Polski w Ameryce Łacińskiej.

Redaktorzy niniejszego opracowania mają nadzieję, że pomoże ono, wraz z cyklem szkoleń, lepiej poznać ten rynek i ułatwi podjęcie decyzji o nawiązaniu współpracy z Brazylią.

Podziękowania

Redakcja „Przewodnika”, który służy jako nieodpłatna pomoc szkoleniowa w cyklu zajęć w ramach projektu PARP „Wsparcie rozwoju polskiego eksportu” serdecznie dziękuje za udostępnienie materiałów i danych statystycznych Ambasadzie Polski w Brazylii, kierownictwu i pracownikom Departamentu Międzynarodowych Stosunków Dwustronnych Ministerstwa Gospodarki, oraz Instytutowi Koniunktur i Cen Ministerstwa Gospodarki.

(red.)

Spis treści:

	Przedmowa	2
1	Informacje ogólne o kraju	5
1.1	Podstawowe informacje	5
1.2	Ludność, religia, zwyczaje panujące w Brazylii	6
1.3	Klimat, warunki geograficzne oraz bogactwa naturalne	6
1.4	Polityka	6
2	Gospodarka	7
2.1	Gospodarka Brazylii	8
2.2	Charakterystyka sektorów gospodarki	9
2.3	Sektor dóbr inwestycyjnych	10
3	Przekształcenia strukturalne i system własności	14
3.1	Ochrona praw autorskich: patenty, znaki towarowe, wzory	14
3.2	Nabywanie nieruchomości poprzez osoby prawne i fizyczne	14
4	System finansowy	15
4.1	Wizerunek Brazylii na świecie	15
4.2	Wskaźniki finansowe	16
4.3	System bankowy	17
5	System podatkowy	17
5.1	Podatek dochodowy od osób prawnych – IRPJ	17
5.2	Podatek dochodowy od osób fizycznych – IRPF	18
5.3	Podatek dochodowy nierezydentów – IRRF	18
5.4	VAT	18
5.5	Podatki importowe i eksportowe – II/IE	19
5.6	Podatek od transakcji finansowych – IOF	19
5.7	CIDE – Opłaty	19
6	Podstawy prawne i zasady prowadzenia przedsiębiorstw	20
6.1	Formy prawne podmiotów gospodarczych, procedury zgłoszenia i rejestracji podmiotów	20
6.2	Zasady przeprowadzania przetargów	23
6.3	Warunki prawne prowadzenia działalności gospodarczej	25
6.4	Zawarcie kontraktu handlowego (klauzule)	29
6.5	Brazylijska ustawa o ochronie konsumenta	29
6.6	Regulacje sanitarne	29
7	Handel zagraniczny i polityka handlowa	31
7.1	Obroty handlu zagranicznego	31
7.2	Eksport dóbr na rynek brazylijski	33
7.3	Inwestycje zagraniczne w Brazylii	37
8	Dotychczasowa współpraca gospodarcza z Polską i jej perspektywy w kontekście naszego członkostwa w UE	38
8.1	Polsko – Brazylijska współpraca handlowa, gospodarcza i inwestycyjna w 2005 roku	38

8.2	Prawno - Traktatowe Uregulowania współpracy z Polską	41
8.3	Źródła informacji rynkowych	42
8.4	Wywiadowanie handlowe w Brazylii	45
9	Warunki podróży i zamieszkania w Brazylii	46
9.1	Informacje dla kierowców	46
9.2	Przepisy celne	46
9.3	Bezpieczeństwo	46
9.4	Wiza i przepisy wjazdowe	47
9.5	Zdrowie	47
9.6	Podróż do Brazylii	48
9.7	Wybrane hotele w Brazylii	50
9.8	Warto wiedzieć	51
9.9	Placówki dyplomatyczne	53
	Źródła	54

I. Informacje ogólne o kraju

I.1 Podstawowe informacje

Terytorium Brazylii zajmuje prawie połowę powierzchni Ameryki Południowej i rozciąga się w centrum kontynentu, a na wschodzie jest położone nad Oceanem Atlantyckim. Powierzchnia całkowita to 8 511 965 km² (w tym ląd: 8456510 km²; 27 razy większa od Polski) włącznie z Archipelagiem Fernando de Noronha, Atolem das Rocas, Ilha da Trindade, Ilhas Martin Vaz oraz Penedos de São Pedro e São Paulo.

Stolicą Brazylii jest Brasília, a główne miasta to Sao Paulo, Rio de Janeiro, Salvador, Belo Horizonte, Fortelaza.

Jednostką monetarną jest real brazylijski (BRL; 1 real = 100 centavos; kurs w lipcu 2006r. to 1,00 USD = 2,18 BRL; 1,00 PLN = 0,69 BRL).

Językiem urzędowym jest portugalski i dodatkowo języki indiańskie. Inne języki to hiszpański, angielski.

Brazylia należy do międzynarodowych organizacji politycznych i gospodarczych:

- Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- Organizacji Państw Amerykańskich.
- Światowej Organizacji Handlu.
- MERCOSUR (MERCOSUL, Mercado Comun del Cono Sur – Wspólny Rynek Południa).
- ALADI (Asociacion Latinoamericana de Integracion, organizacja mająca na celu integrację handlową i gospodarczą zrzeszonych krajów).
- Wspólnoty Krajów Języka Portugalskiego (CPLP).

Analfabetyzm sięga 17%, jest to jeden z najwyższych wskaźników na kontynencie.

Przyrost naturalny: 1,06% (2005).

Średnia długość życia dla mężczyzn to 68 lat, a dla kobiet – 76 lat.

1.2 Ludność, religia, zwyczaje panujące w Brazylii

Brazylia liczy 186 milionów mieszkańców (2005) i jest to piąte pod tym względem państwo świata i najbardziej zaludniony kraj Ameryki Południowej. Obecny skład etniczny Brazylii jest odzwierciedleniem jego historii. Ponad połowę mieszkańców Brazylii stanowią biali oraz Kreole. Murzyni to 10% ogółu ludności, Indianie 1%. Resztę stanowi ludność mieszana – mulaci i metysi. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 21 osób/km². Ludność jest rozmieszczona nierównomiernie, najgęściej zamieszkane są wschodnia i południowa część kraju, na Nizinie Amazonki występują liczne regiony bezludne. Obyczajowość Brazylijczyków ukształtowana została pod wpływem dominujących tu kultur: europejskiej (głównie portugalskiej), indiańskiej oraz afrykańskiej. Wpływ cywilizacji europejskiej zaznaczył się głównie w dominacji religii katolickiej (88%). Brazylia uznawana jest za państwo o największej katolickiej społeczności, jednak w istocie funkcjonuje tu obok siebie wiele różnorodnych wierzeń, grup i sekt religijnych (protestanci 6%, spirytualiści afroamerykańscy 2%, religie tradycyjne – animiści 3%, spirytyści 2%). Brazylia jest ogromna i wyraźnie widać różnice pomiędzy poszczególnymi regionami, stanami a nawet miastami: w języku, zachowaniu i sposobie bycia mieszkańców.

1.3 Klimat, warunki geograficzne oraz bogactwa naturalne

Klimat Brazylii odznacza się zróżnicowaniem regionalnym i występują wszystkie równikowe i podzwrotnikowe klimaty.

Gęsta sieć rzeczna należy do zlewiska Oceanu Atlantyckiego. Główne rzeki to: największa Amazonka, Paranã, São Francisco. Na rzekach liczne, potężne wodospady, m.in. Igacu. Liczne jeziora (gł. lagunowe): Patos, Mirim.

Do bogactw naturalnych Brazylii należą: boksyt, złoto, rudy żelaza, magnez, nikiel, fosforany, cyna, uran, ropa naftowa, drewno.

Największym wyzwaniem Brazylii, pomimo dużej stabilności ekonomicznej, jest bardzo niski wzrost Produktu Krajowego Brutto, który ostatnio jest niższy od większości podobnych ekonomicznie do Brazylii innych krajów świata i nawet Ameryki Łacińskiej. W trzech pierwszych miesiącach 2006 r. PKB wzrósł jedynie o 1%, czyli jest on niższy nawet niż w latynoskich krajach jak Meksyk i Chile, nie mówiąc już o krajach Azji. Jest to prawdziwym wyzwaniem dla Brazylii, aby przyrost jego Produktu Krajowego Brutto mógł procentowo dorównać i może nawet przekroczyć przyrost PKB innych krajów świata.

1.4 Polityka

Brazylia jest republiką związkową z prezydenckim systemem rządów.

Władza ustawodawcza należy do dwuizbowego parlamentu – Kongresu Narodowego złożonego z Senatu z 81 senatorami (co 4 lata wybiera się 1/3 lub 2/3 składu) oraz Izby Deputowanych (4-letnia kadencja) z 513 miejscami (zależy od liczebności stanów).

Władzę wykonawczą sprawuje prezydent oraz powoływany przez niego rząd. Kadencja głowy państwa trwa 4 lata. Obecnym prezydentem i jednocześnie szefem rządu jest

Luiz Inácio Lula da Silva, „brazylijski Wałęsa” (robotnik z wykształcenia i związkowiec), kandydat Partii Pracowników (Partido dos Trabalhadores).

Głosowanie w wyborach jest obowiązkowe.

Podział administracyjny: w skład federacji wchodzi 26 stanów i Dystrykt Federalny. Stolicą Dystryktu Federalnego jest Brasília. Stany mają własną konstytucję, wymiar sprawiedliwości oraz gubernatorów i rady wybierane w wyborach.

Brazylia ma poważne problemy wewnętrzne związane z jedną z największych w świecie nierównościami społeczną, rozpowszechnioną korupcją oraz wysokim poziomem przestępczości.

2. Gospodarka

Brazylia to jeden z najlepiej rozwiniętych krajów Ameryki Południowej, którego obecna sytuacja ekonomiczna jest bardzo dobra. Gospodarka oparta jest na przemyśle i eksploatacji bogatych złóż: ropy naftowej, gazu ziemnego, rud żelaza, węgla kamiennego, boksytów, manganu, cyny, cyrkonu, rud niobu, fosforytów, cynku, ołowiu, niklu, chromu, siarki, miedzi, uranu, soli kamiennej oraz kamieni szlachetnych i półszlachetnych: diamentów, topazów, ametystów, opali, szmaragdów, akwamaryny i złota.

Dochód narodowy: 8 100 USD na 1 mieszkańca (2004). Inflacja: 7,6% (2004).

Zadłużenie: 219,8 mld USD (2004).

Struktura zatrudnienia: usługi (53%), przemysł (24%), rolnictwo (23%).

Handel zagraniczny: eksportuje się głównie wołowinę (9,2%), rudy żelaza (6,6%), wyroby z żelaza i stali (4,2%) oraz kawę, trzcinę cukrową i soję, natomiast importuje maszyny (24,3%), paliwa (23,8%), artykuły konsumpcyjne (9,8%).

Głównymi partnerami handlowymi są: USA, Argentyna, Niemcy, Japonia, Holandia, Włochy.

PKB (w mld USD) – 601,6 (2004).

Wzrost PKB (w %) – 2,1 (2005).

PKB na osobę (USD) – 8,400 (2005).

Inflacja IPCA (w %) – 7,41 (2005).

Stopa bezrobocia (w %) – 11,5 (2005).

Produkcja przemysłowa (w %) – 4,4 (2005).

Deficyt (nadwyżka budż. w %) – 4,97 (2005).

Dług publiczny (w % PKB) – 50,9 (2005).

Eksport (w mld USD) – 118,3 (2005).

Import (w mld USD) – 73,6 (2005).

Minimalna płaca – 83 USD.

Źródło: Secex

Udział sektorów w PKB:

Usługi (w %) – 60,0.

Przemysł (w %) – 30,0.

Rolnictwo (w %) – 10,0.

2.1 Gospodarka Brazylii

Sytuacja ekonomiczna Brazylii, mimo pewnych problemów, w końcu 2005 roku przedstawiała się bardzo dobrze. Wzrost PKB wyniósł w 2005 roku 2,1%, a handel zagraniczny osiągnął najlepsze wyniki w historii, jeśli chodzi o wysokość obrotów i wielkości dodatniego salda.

Bezrobocie, mierzone wskaźnikiem IBGE jedynie w 6 wielkich ośrodkach miejskich, wyniosło w sierpniu 9,4% i od tego czasu utrzymuje się mniej więcej na tym poziomie.

Według prognoz Państwowego Instytutu Badań Gospodarczych IPEA dynamika PKB w 2006 roku powinna wynieść 3,4%, a w roku 2007 – 2,6%. Również wymiana handlowa będzie rosnąć, z tym że nadwyżka może być nieco mniejsza niż w 2005 roku (eksport 129,7 mld, import 87,9 mld i saldo 41,8 mld USD).

Według danych polskiego MG, w 2005 roku nastąpił wzrost eksportu do Brazylii o 18,4%, natomiast w imporcie został zanotowany spadek o 10,2%. Ogółem obroty obniżyły się o 5,2%, a saldo ujemne zmniejszyło się o 77,2 mln USD (w 2004 roku wynosiło 422,4 mln USD). Według SECEX w 2005 roku zwiększyła się zarówno wartość jak i asortyment polskich produktów eksportowanych do Brazylii osiągając 591 pozycji, w tym wprowadzono na rynek brazylijski 259 nowych produktów.

W pierwszym półroczu 2006 r. gospodarka brazylijska rozwijała się w znacznie lepiej niż w poprzednim roku, aczkolwiek w drugim kwartale ten wzrost był nieco niższy.

Jeżeli bowiem przyrost PKB pierwszego kwartału w stosunku do ostatniego kwartału 2005 roku wyniósł 1,4%, to przyrost drugiego kwartału w odniesieniu do pierwszego osiągnął 1%. Wpłynął na to m.in. strajk Receity Federal, który utrudnił w szczególności sytuację strefy wolnocłowej Manaus, gdyż nie można było dokonywać odpraw celnych oraz, w coraz większym stopniu, wzrost importu, który odbierał klientów rodzimym producentom.

Czynnikiem napędzającym rozwój jest w dalszym ciągu rynek wewnętrzny – przez ostatnie lata był to eksport – który dzięki zwiększonym dochodom ludności, tak z tytułu wzrostu wynagrodzeń, jak i ostatnio, coraz hojniej płaconym zasiłkom (Bolsa Familia), a ponadto korzystniejszej ofercie kredytowej stymuluje wzrost konsumpcji i produkcji przemysłowej. Zakłada się, iż w trzecim kwartale wzrost Produktu Krajowego Brutto wyniesie 1,15%, a w skali całego roku, w zależności od tego, kto prognozuje – 4,5% (minister finansów Guido Mantega) lub 3,5% (Międzynarodowy Fundusz Walutowy). Prognozy ministra Mantegi na następne dwa lata są następujące: rok 2007 – 4,75% i 2008 – 5%.

Inflacja wykazuje stałą tendencję zniżkową; w czerwcu nieoczekiwanie miała nawet miejsce deflacja (o 0,21%) z powodu spadku cen paliw i dużej podaży tańszych produktów importowanych wywołanych niskimi notowaniami dolara amerykańskiego.

W skali 6 miesięcy zakumulowany wskaźnik inflacji wyniósł zaledwie 1,54%. Jest to wynik najniższy od wprowadzenia Planu Real w 1994 roku. Rzeczywisty wskaźnik inflacji będzie znacznie mniejszy niż założone przez rząd 4,50%. Najnowsza prognoza Banku Centralnego to 3,77%, ale może to być nawet 3,3%.

W odniesieniu do dwóch następnych lat COPOM – Komitet Polityki Monetarnej przyjął na swoim ostatnim posiedzeniu w końcu czerwca jako obowiązujące następujące

wskaźniki: 2007 – 4,5%, 2008 – 4,2%.

Bezrobocie mierzone w 6 wielkich ośrodkach miejskich wskaźnikiem IBGE utrzymuje się na poziomie nieco ponad 10% (w São Paulo 17%). Zwiększa się zatrudnienie formalne (w skali 5 miesięcy o 5,2%), a praca jest lepiej wynagradzana. W tym okresie zatrudnienie nieformalne zmniejszyło się o 0,7%. 1 kwietnia 2006 r. miało miejsce podniesienie płacy minimalnej o 16,6% do poziomu 350 reali miesięcznie (ok. 167 USD). Prognozy rozwoju gospodarki brazylijskiej oraz rosnąca pozycja Brazylii na forum międzynarodowym czynią z tego kraju strategicznego partnera Polski w Ameryce Łacińskiej.

2.2 Charakterystyka sektorów gospodarki

Produkcja przemysłowa Brazylii była w 2005 roku głównym czynnikiem wzrostu PKB, co kompensowało straty rolnictwa – koła zamachowego gospodarki brazylijskiej, w dwóch poprzednich latach.

Według danych Krajowej Konfederacji Przemysłu CNI wzrost produkcji przemysłowej wyniósł 2,52%, w tym przemysłu przetwórczego o 1,27%.

Na początku 2006 roku znowu przyczyniła się do wzrostu PKB wyrównując straty rolnictwa. Złożyła się na to: redukcja odsetek bankowych, lepsze warunki kredytowe i wzrost dochodów ludności przełożony na wyższy popyt. Przyrost produkcji przemysłowej o 4,1% w 2006 r. był w głównej mierze zastugą rynku wewnętrznego (o 3,03%). Na rok 2006 zakłada się wzrost produkcji przemysłowej o 5,4%.

Zwiększa się ilość godzin przepracowanych i wykorzystanie mocy produkcyjnych (obecnie 81,2%). Najlepsze wyniki osiągają: branże petrochemiczna, chemiczna i przemysł samochodowy, a najgorsze: tekstylny (spadek w stosunku do pierwszego półrocza 2005 roku o 6,1%), produkcja obuwia (o 3,5%) i meblarstwo (o 2,3%).

Rolnictwo przeżywało, przez cały rok 2005, gorszą koniunkturę, na co złożyły się nie-sprzyjające warunki klimatyczne, przede wszystkim susza w regionie Południowym (Paraná, Santa Catarina i Rio Grande do Sul), wysokie kredyty oraz niskie notowania dolara. Ogółem udział rolnictwa w PKB w 2005 roku wzrósł jedynie o 0,77% i był to najgorszy wynik od 1997 roku.

W 2006 r. rolnictwo znowu przeżywa trudny okres, obecnie głównie z przyczyn ekonomicznych. Rolnicy są zadłużeni w bankach, wobec rządu i dostawców środków do produkcji, co pochłania do 50% ich dochodów. Kryzys w rolnictwie doprowadził do ustąpienia ministra Roberto Rodriguesa, którego zastąpił Guedes Pinto. Zarzucono mu m.in. niedostateczną ochronę sanitarną kraju. Na ten cel wydano zaledwie 21% przewidzianych na ten cel środków, miało to być powodem aftozy (znanej jako pryszczycza, choroba pyska i racic) w Mato Grosso do Sul i stanach sąsiednich.

Efektom tego było embargo na mięso u największych jego odbiorców: Unii Europejskiej i Rosji. Obecnie Rosja dopuszcza jedynie mięso z Rio Grande do Sul, Europa ze wszystkich stanów poza Paraną, Mato Grosso do Sul i São Paulo.

Zakładane zbiory z tegorocznych zasiewów to 121,1 mln ton zbóż. Prognozuje się, że w przyszłym sezonie zbiory zbóż będą niższe o 5%, co zmniejszy ich podaż i spowoduje inflacyjny wzrost cen żywności. Najbardziej ucierpią zbiory soi (o 9% mniej),

bawełny (o 3,65%), kukurydzy (o 2,9%).

Przykładem kryzysu w rolnictwie mogą być też takie fakty jak:

- spadek cen ziemi rolnej, nawet o 20% i praktyczne zamrożenie obrotu ziemią, gdyż nie ma na nią chętnych,
- spadek zapotrzebowania na maszyny rolnicze i traktory (o 6%),
- poważne ograniczenie popytu na środki ochrony roślin (o 13%) i nawozy sztuczne (o 5%).

Budownictwo przeżywa boom wywołany zmniejszeniem odsetek bankowych, lepszym finansowaniem, przyznaniem ulg fiskalnych, jak np. zawieszeniem 5 - procentowego podatku CPI (Consumer Price Index – być indeks wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) od materiałów budowlanych oraz większą zamożnością społeczeństwa (wyższe zatrudnienie, większe dochody). Oczekuje się, iż wzrost ten w 2006 roku wyniesie 10 %. Korzystają z tego wszystkie łańcuchy produkcyjne. Zwiększa się zatrudnienie bezpośrednie i pośrednie w rolnictwie, gdzie zatrudnionych jest 15 milionów osób. Dodatkowym czynnikiem są duże wydatki rządu federalnego, stanowych i municypów w infrastrukturę, co zawsze ma miejsce w roku wyborczym.

2.3 Sektor dóbr inwestycyjnych

2.3.1 Charakterystyka

Przemysł dóbr inwestycyjnych zajmuje strategiczną pozycję w gospodarce brazylijskiej, przyczyniając się m.in. do rozpowszechniania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w pozostałych sektorach gospodarki.

Produkcja tzw. seryjnych dóbr inwestycyjnych stanowi około 80% ogólnej wartości sprzedaży tego sektora, podczas gdy produkcja dóbr inwestycyjnych na zamówienie stanowi pozostałe 20%.

Obrót dobrami inwestycyjnymi produkowanymi seryjnie jest w Brazylii uzależniony od średnio - i długoterminowego kredytowania dostaw, które realizuje Krajowy Bank Rozwoju Gospodarczego i Społecznego BNDES (Banco Nacional de Desenvolvimento Economico e Social).

Do najważniejszych grup maszyn i urządzeń produkowanych w tym segmencie w Brazylii należą:

- maszyny tekstylne,
- maszyny dla przemysłu tworzyw sztucznych,
- maszyny graficzne,
- maszyny i urządzenia hydrauliczne,
- wyposażenie instalacji elektrycznych,
- maszyny i urządzenia dla rolnictwa,
- urządzenia termiczne, wentylacyjne i chłodzące,
- wagi przemysłowe,
- łańcuchy przemysłowe.

Popyt w segmencie dóbr inwestycyjnych produkowanych na zamówienie zdominowany jest przez sektor publiczny, w tym przede wszystkim przez poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, wytwarzanie i przekaz energii elektrycznej, transport kolejowy, infrastrukturę drogową i portową. Najważniejszymi segmentami produkcji dóbr inwestycyjnych na zamówienie są:

- kotły,
- urządzenia mechaniczne,
- urządzenia elektryczne,
- urządzenia kolejowe i stoczniowe.

Przedsiębiorstwa produkujące dobra inwestycyjne w Brazylii charakteryzują się niską skalą produkcji w związku ze słabszą pozycją konkurencyjną w stosunku do wyrobów importowanych. Prowadzi to do niewykorzystywania mocy produkcyjnych i podwyższenia koszty stałe.

Liberalizacja wymiany handlowej z zagranicą, jaka miała miejsce w Brazylii na początku lat 90-tych oraz wprowadzenie reala w lipcu 1994 roku spowodowały gwałtowny wzrost importu dóbr inwestycyjnych.

Wśród czynników wpływających niekorzystnie na konkurencyjność brazylijskiego sektora maszyn i urządzeń należy wymienić:

- oprocentowanie kredytów finansujących zakup maszyn i urządzeń, oferowane na rynkach zagranicznych, jest korzystniejsze w stosunku do oprocentowania oferowanego przez bank krajowy - BNDES,
- banki prywatne nie są zainteresowane współpracą z BNDES w związku z niskim zwrotem i wysokim ryzykiem tzw. złego kredytu,
- niekonkurencyjność wyrobów brazylijskich zarówno w segmencie maszyn i urządzeń specjalnych na zamówienie, w stosunku do dostawców niemieckich i japońskich
- oraz w segmencie wyrobów produkowanych seryjnie, w stosunku do producentów azjatyckich i wschodnioeuropejskich,
- wielkie przedsiębiorstwa międzynarodowe ulokowane w Brazylii importują wyposażenie z zagranicy, mimo że produkty brazylijskie posiadają niższą cenę i porównywalną jakość,
- jest to rezultatem stosowania zwolnień celno-podatkowych jako formy bodźców proinwestycyjnych, szczególnie jest to widoczne w przemyśle samochodowym, celulozowo-papierniczym i chemicznym,
- podtrzymywany nadwartościowy kurs reala jest czynnikiem niekorzystnym z punktu widzenia eksportu, sprzyjającym równocześnie importowi.

Przedsiębiorstwa międzynarodowe lokujące produkcję maszyn i urządzeń w Brazylii, zgodnie ze strategią dywersyfikacji produkcji w poszczególnych krajach, w celu stworzenia jak najefektywniejszego katalogu produktów, wyznaczają swoim zakładom brazylijskim produkcję dóbr inwestycyjnych o mniejszej wartości z przeznaczeniem na rynek regionalny.

Zrzeszenie ABIMAQ ocenia, że 80% importu dóbr inwestycyjnych dokonywane jest przez producentów krajowych, co stanowi 30% ich sprzedaży. Niektóre przedsiębiorstwa stały się w praktyce agentami marek zagranicznych i dostawcami obsługi technicznej dla importowanych produktów.

2.3.2 Sytuacja sektora dóbr inwestycyjnych w 2005 roku i perspektywy na 2006 rok dla polskich eksporterów

Według aktualnie dostępnych danych, obejmujących okres styczeń-sierpień 2005 roku, odnotowano dalszą poprawę sytuacji w sektorze przy wzroście wszystkich wskaźników ekonomicznych.

Sprzedaż dóbr inwestycyjnych wzrosła w omawianym okresie o 29,5%, w tym ciężkich maszyn i urządzeń o 172,5% oraz maszyn i wyposażenia dla przemysłu tekstylnego o 28,7%. Dynamika produkcji w okresie I-VIII 2005 wyniosła 1,9%, w tym dóbr produkowanych seryjnie o 0,6%, a dóbr inwestycyjnych na zamówienie o 11,0%.

Wskaźnik przyrostu brutto kapitału trwałego wzrósł w Brazylii w pierwszym półroczu 2005 roku o 2,3%.

Wymiana handlowa Brazylii w zakresie dóbr inwestycyjnych I-VIII 2005

EKSPORT	MLN USD	UDZIAŁ %	DYNAMIKA %
USA	1.535,63	27,5	33,0
Argentyna	609,42	10,9	21,3
Meksyk	392,48	7,0	30,6
Niemcy	347,65	6,2	10,7
Wielka Brytania	312,94	5,6	47,7
Ogółem	5.590,80		32,7
IMPORT			
USA	1.482,96	26,6	12,6
Niemcy	1.027,68	18,5	40,7
Japonia	490,49	8,8	33,6
Włochy	485,91	8,7	18,3
Francja	285,97	5,1	58,8
Ogółem	5.566,44		27,2

Brazylia osiągnęła w omawianym okresie dodatnie saldo w handlu dobrami inwestycyjnymi w wysokości 24,3 mln USD.

W analizowanym okresie 2005 roku, 62% popytu wewnętrznego zostało zaspokojone przez produkcję krajową, a pozostałe 38% przez import. Relacja ta uległa poprawie w stosunku do roku poprzedniego, kiedy wskaźniki te wynosiły odpowiednio 55% i 45%.

Według aktualnie dostępnych danych brazylijskiego Ministerstwa Rozwoju, Przemysłu i Handlu Zagranicznego, polski eksport towarów z działów 84 (maszyny i urządzenia nieelektryczne) i 85 (maszyny i urządzenia elektryczne) PCN osiągnął wartość 36,2 mln USD w okresie I-XI 2005 roku. Dla porównania, w całym 2004 roku wartość dostaw w ramach tych dwóch działów PCN wyniosła 21,2 mln USD (wzrost o ponad 70%).

W strukturze asortymentowej dominują silniki spalinowe oraz wszelkiego rodzaju osprzęt i podzespoły. Obrabiarki dostarczone do Brazylii w 2005 roku, według kalkulacji przeprowadzonych w Ambasadzie RP, nie przekroczyły wartości 3 mln USD. Perspektywy dotyczące rozwoju sytuacji przemysłu i rynku dóbr inwestycyjnych w Brazylii w 2006 roku wskazują na znaczne potencjalne możliwości dalszego wzrostu tego sektora gospodarki brazylijskiej.

Zrzeszenie ABIMAQ wskazuje na następujące czynniki mogące podtrzymać korzystne trendy w produkcji i obrocie maszynami i urządzeniami:

- wdrożenie rządowego Programu Modernizacji Krajowego Parku Maszynowego, który ma zapewnić inwestorom bardziej przewidywalne warunki realizacji inwestycji poprzez mechanizm stałego oprocentowania kredytów finansujących zakup dóbr inwestycyjnych.
- Do lipca 2005 uruchomiono środki w wysokości 993 mln reali (420 mln USD);
- wdrożenie kolejnego rządowego Programu Finansowania Krajowych Dostawców Wyposażenia, Materiałów i Usług Kooperacyjnych, który ma się przyczynić do zwiększenia udziału dostawców brazylijskich na rynkach inżynierii, robót publicznych oraz instalacji i montażu poprzez częściowe współfinansowanie kapitału obrotowego przy produkcji maszyn i instalacji przemysłowych lub poprzez współfinansowanie inwestycji w formie leasingu;
- stopniowa eliminacja Podatku od Towarów Przemysłowych przy zakupie maszyn i urządzeń do końca 2006 roku (w styczniu 2004 zmniejszono podatek z 5% do 3,5%, a następnie w sierpniu tego samego roku z 3,5% do 2%), przy jednoczesnym rozszerzaniu listy produktów objętych eliminacją podatku;
- wzrost zamówień i produkcji dóbr inwestycyjnych w związku z faktem, że 2006 rok jest rokiem wyborczym w Brazylii – wystąpienie o zastosowanie klauzul ochronnych w stosunku do dostaw z Chin;
- w przypadku maszyn wtryskowych do tworzyw sztucznych urządzenia z Chin pokrywają 60% zapotrzebowania wewnętrznego.

3. Przekształcenia strukturalne i system własności

3.1 Ochrona praw autorskich: patenty, znaki towarowe, wzory

Prawo brazylijskie wprowadziło mechanizmy ochrony patentów, znaków handlowych, zarejestrowanych projektów i modeli użytkowych. Ta ochrona została znacznie rozszerzona przez nową ustawę Brazylijskie Prawo Patentowe w 1996 roku.

Powyższa ustawa umożliwiła zarejestrowanie i ochronę zagranicznych marek. Oprócz tego ochrona jest możliwa w wielu dziedzinach (technologia, medycyna, przemysł chemiczny i farmaceutyczny oraz procesy produkcji żywności).

Okres ochrony znaków handlowych trwa 10 lat i może zostać przedłużony. Okres ochrony patentów wynosi 20 lat, dla zarejestrowanych znaków 15 lat, a dla modeli użytkowych 25 lat. Programy komputerowe mogą być chronione przez dodatkowe 5 lat, a kiedy jest to konieczne ochrona może zostać przedłużona do 25 lat.

Brazylia nie ustosunkowała się oficjalnie do układu madryckiego, mimo że był on dyskutowany na forum rządowym. Dużym problemem w Brazylii są silne grupy interesu i to powoduje wzrost kosztów oraz wydłużanie terminów procesu rejestracji zagranicznych znaków handlowych.

Przedsiębiorstwa zagraniczne muszą być przedstawiane w brazylijskim urzędzie patentowym INPI (Instituto Nacional de Propriedade Intelectual) przez upoważnioną osobę, posiadającą obywatelstwo brazylijskie.

Umowy, dotyczące przekazania „know how” podlegają również rejestracji w urzędzie patentowym. Ta rejestracja ma na celu zapewnienie, że honoraria mogą być płacone za granicą przez brazylijską firmę.

3.2 Nabywanie nieruchomości poprzez osoby prawne i fizyczne

W Brazylii nie istnieje ograniczenie prawne, co do zakupu terenów, budynków lub mieszkań, limitujące powierzchnię lub liczbę domów czy mieszkań. Zarówno osoba prawna jak i fizyczna nie musi ubiegać się o specjalne pozwolenie w celu dokonania zakupu.

Jedynym wyjątkiem są tereny przygraniczne lub w strefach bezpieczeństwa narodowego (elektrownie, jednostki wojskowe, poligony, itd.), gdzie firmy zagraniczne lub cudzoziemcy nie mogą nabywać praw własności do nieruchomości.

W celu nabycia nieruchomości należy zwrócić się do agencji mieszkaniowej (imobiliaria), która przygotuje oferty oraz całą dokumentację niezbędną do zakupu. Cena usługi z reguły wliczona jest już w cenę nabycia nieruchomości. Dodatkowymi kosztami przy zakupie są wydatki związane z aktem notarialnym własności w notariatach nieruchomości (Cartorio Oficial de Registro de Imoveis).

4. System finansowy

Zyski sektora bankowego w I półroczu 2005 r. wyniosły 2.621 mld reali, a więc podwoiły się (109%) w stosunku do wyników analogicznego okresu roku 2004. Obiektywnie sytuacja ekonomiczna Brazylii przedstawia się bardzo dobrze. Brazylija nie potrzebuje już pomocy Międzynarodowego Funduszu Walutowego, którego misje w przepisowych okresach odwiedzają ten kraj nieodmiennie wystawiając mu pozytywne oceny. Co więcej, dzięki interwencyjnemu zakupowi dolarów po aktualnie bardzo niskim kursie, Brazylija spłaciła z wyprzedzeniem półrocznym około 5 mld dolarów pożyczek, które miałyby być płacone dopiero w marcu 2006. Real stale umacnia się wobec dolara. Dodatni bilans handlowy pobił już w pierwszej dekadzie października rekordowy wynik z 2004. Rząd wygospodarowuje nadwyżkę pierwotną, w wysokości większej wymagała MWF Rezerwy dewizowe netto są najwyższe od 7 lat, wskaźniki makro przedstawiają się jak najlepiej.

4.1 Wizerunek Brazylii na świecie

Brazylija postrzegana jest na świecie przez międzynarodowe organizacje finansowe na ogół pozytywnie. Oceny dobre przeplatają się jednak z negatywnymi. W badaniu FIESP – Federacji Przemysłowej Stanu São Paulo oceniającym 43 najważniejsze kraje odpowiedzialne za wytworzenie 95% całości PKB świata – pod względem konkurencyjności Brazylija znalazła się na dalekim 39 miejscu. Prowadzą w rankingu Stany Zjednoczone, Szwecja, Szwajcaria i Japonia. Za Brazylią znalazły się tylko Kolumbia, Indie, Turcja i Indonezja. Na taki wizerunek Brazylii wpływają: wysokie odsetki, nieefektywne wydatki rządowe, słaba infrastruktura, opóźnienie technologiczne, relatywnie niski kapitał ludzki (wyszktałenie), mały stopień otwarcia rynku, słaba przedsiębiorczość. W rankingu Światowego Forum Ekonomicznego oceniającego 117 krajów, Brazylija również spadła w szeregu kategorii:

- konkurencyjności – o 8 pozycji na miejsce 65,
- marnotrawstwa środków publicznych – o 39 pozycji na miejsce 111,
- korupcji o 17 miejsc na miejsce 63,
- środowiska makroekonomicznego na 79 miejsce,
- wiarygodności instytucji publicznych na 70 miejsce.

Ranking Banku Światowego – klasyfikujący kraje pod względem oferowanych warunków dla założenia firmy i zwiększenia zatrudnienia – postawił Brazylię na 119 miejscu wśród 155 krajów. Wpływa na to ilość procedur wymaganych dla założenia firmy (17); w Nowej Zelandii i Singapurze dwie, średni okres trwania procesu (152 dni), koszt zwolnienia pracownika (trzy razy więcej niż u liderów rankingu). Natomiast w rankingu UNCTAD Brazylija uzyskała 10 pozycję pod względem atrakcyjności dla zagranicznych inwestorów. Dane, na których opiera się ranking pochodzą z 2004 roku, kiedy inwestycje zagraniczne bezpośrednie wyniosły 18,1 mld USD.

4.2 Wskaźniki finansowe

Aktualnie rezerwy dewizowe netto Brazylii wynoszą około 60 mld USD. Okresowo Bank Centralny powraca do praktyki zakupywania dolarów amerykańskich korzystając z ich niskich notowań dla przeciwdziałania nadmiernej waloryzacji reala. Praktycznie jednak ma to wpływ znikomy i krótkotrwały.

Zakładany dopływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych w roku 2006 wynosi według prognoz tyle, ile w 2005 – 15,4 mld USD. Jednakże w pierwszym półroczu było ich mniej; w ostatnim miesiącu zaledwie 790 mln USD. Aktualna niepewna koniunktura światowa nie sprzyja generalnie inwestycjom kapitałowym w krajach rozwijających się.

Giełda BOVESPA w São Paulo w drugim kwartale przeszła przez falę perturbacji, w czerwcu pisano nawet o ucieczce kapitałów. Potem jednak kapitał, w nieco mniejszym stopniu, powrócił na giełdę. Indeks, który przekroczył już 40 tysięcy punktów dochodząc 10 maja do 41.979 punktów, raptownie spadł do poziomu 35 tysięcy punktów. 9 sierpnia 2006 r. wynosił on 37,255.12 punktów.

Dobre wyniki handlu zagranicznego podtrzymują bilans płatniczy kraju. Utrzymują się wahania sald miesięcznych tego bilansu, raz w górę, raz w dół, w zależności od tego czy przypadają wypłaty odsetek wierzycielom, transfery dywidend i zysków firm zagranicznych i międzynarodowych działających w Brazylii, czy też nagły przyptyw kapitału na giełdę.

Kurs reala kształtuje się obecnie średnio na poziomie 2,20 reali za 1 dolara USD wahając się między 2,15 i 2,25. W każdym bądź razie przestał kontynuować tendencję zniżkową.

Kurs Euro wynosił 17 lipca 2,90 reala. Aktualne notowania obligacji A-Bond wynoszą 1,06 (106% ich wartości nominalnej).

Ryzyko kraju według banku JP. Morgan – nadal jest jak na Brazylię relatywnie niskie, choć okresowo podnosi się do 270 punktów. Średnio wynosi ono 250 punktów bazowych.

Pod presją ministra finansów Guido Mantegi 1 lipca 2006 ponownie obniżono TJLP (Taxa de Juros de Longo Prazo) – stawkę oprocentowania długookresowego do poziomu 7,50%. Kształtują ją dwa czynniki, obecnie stale się zmniejszające: wskaźnik inflacji (4,5%) i ryzyko kraju (250 pkt tzn. 2, 5%). W sumie daje to 7%. Ponieważ stawkę TJLP ustalono na trzeci kwartał w wysokości 7,50%, istnieje szansa kolejnej obniżki za 3 miesiące.

Po tych obniżkach średnie realne odsetki wynoszą obecnie w Brazylii 10,5%. Krytycy tak wysokich odsetek podają przykłady innych krajów gdzie są one niższe, w tym Polski – 3,3%. Np. w Singapurze wynoszą one 6,7%, w Wenezueli 5,8%, w Turcji 4,3%, Hongkongu 4%, na Węgrzech 3,8%, w Meksyku 3,5%.

Zadłużenie publiczne wewnętrzne oscyluje wokół kwoty 1 biliona reali (ostatnio 1.018 mld reali). Jednakże mimo nominalnego przyrostu jego udział w szybciej rosnącym PKB zmniejsza się i stanowił ostatnio 50,7%. Koszty obsługi zadłużenia (odsetki) w skali roku stanowią 8% PKB. Po spłaceniu zadłużenia wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Klubu Paryskiego rząd brazylijski nosi się z zamiarem przystąpienia na prawach członka do tego Klubu, do którego należy 18 krajów – wszystkie, poza Rosją, z grupy OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju). Wskazuje to na

rosnące ambicje Brazylii. Poważnie zmniejszyło się również zadłużenie zewnętrzne, które w początkach maja 2006 r. wynosiło 161,8 mld USD.

Sektor publiczny nadal wygospodarowuje w 2006 dużą nadwyżkę pierwotną (superavit primário) dzięki rekordowym wpływom z podatków z różnych tytułów (stanowią one ponad 36% PKB). Na koniec maja wyniosło ono 4,51% PKB. Na tę kwotę złożyły się oszczędności rządu federalnego – 34,3 mld reali, firm państwowych z Petrobras na czele – 3,97 mld reali i w znacznie mniejszym stopniu niż to zakładano, stanów i municypiów – 17,4 mld reali.

4.3 System bankowy

W wyniku wielkich prywatyzacji, właśnie w tym sektorze, najchętniej inwestował kapitał zagraniczny. W rezultacie powstała obecnie sytuacja oligopolu ze szkodą dla klientów. Łączne zatrudnienie w sektorze sięga 750 tysięcy osób. Lista największych banków w Brazylii, wg. danych Banku Centralnego, przedstawiała się następująco:

Bank - nazwa	kapitał
BANCO DO BRASIL	państwowy
BNDES	państwowy
BRADESCO	prywatny, miejscowy
CAIXA ECONOMICA FEDERAL	państwowy
ITAU	prywatny, miejscowy
UNIBANCO	prywatny, miejscowy
SANTANDER BANK	prywatny, hiszpański
ABN AMRO	prywatny, amerykański
BANK BOSTON	prywatny, amerykański
CITIBANK	prywatny, amerykański

5. System podatkowy

W Brazylii obciążenie podatkowe wynoszące dziś 36,4% PKB (476 mld reali) jest jednym z najwyższych na świecie. Ocenia się, że po wprowadzeniu w życie reformy podatkowej, może ono wzrosnąć nawet do 41%. Dla porównania w 1994 roku, przed wprowadzeniem planu REAL, wynosiło ono tylko 28,6% PKB (136,7 mld. reali).

5.1 Podatek dochodowy od osób prawnych – IRPJ

Imposto de Renda Pessoa Jurídica – IRPJ, jest to podatek federalny i wynosi 15%. Podatek ten wzrasta o dodatkowe 10%, gdy przychód przekracza kwotę 240,000 R\$ rocznie. Dodatkowo dochody są przedmiotem opodatkowania w zakresie ubezpieczenia socjalnego w wysokości 9% (Contribuição Social sobre o Lucro Líquido – CSLL). Ponadto przedsiębiorstwo musi wpłacić jeszcze 3% wartości miesięcznych dochodów

po dokonaniu pewnych odliczeń na Państwowy Socjalny Fundusz Inwestycyjny – CO-FIN (Contribuição para Financiamento da Seguridade Social) oraz 0,65% na Zbiorową Składkę na Program Integracji Społecznej – PIS (Corporate Contribution to the Social Integration Program). Składkę odejmuje się przy obliczaniu dochodu do podatku dochodowego.

5.2 Podatek dochodowy od osób fizycznych – IRPF

Imposto de Renda Pessoa Física – IRPF, wynosi 0%, 15% i 27%, w zależności od wysokości dochodów. Dochody osoby niezamieszkałej w Brazylii i osoby prawnej nie zarejestrowanej w Brazylii są poddane podatkowi w kraju pochodzenia. IRPF jest podatkiem federalnym.

5.3 Podatek dochodowy nierezydentów – IRRF

Imposto de Renda Retido da Fonte – IRRF, podatek ten jest potrącany w wysokości od 15% do 25%.

5.4 VAT

W Brazylii nie ma podatku typu VAT. Istnieją natomiast następujące podatki, które nie mają charakteru bezpośredniego:

IPI (Imposto sobre Produtos Industrializados) – podatek akcyzowy

IPI jest podatkiem akcyzowym od wartości dodanej, nałożonym na eksport i import większości produktów spożywczych. Stawki są różne, ad valorem i zależą od stopnia niezbędności produktu. Normalnie IPI ma stawki 10-15%. Jakkolwiek produkty luksusowe, papierosy, alkohol i kosmetyki są przedmiotem wyższego opodatkowania. W przeciwieństwie do podatku ICMS, IPI nie jest częścią ceny zakupu. Jest to podatek krajowy.

ICMS (Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços)

Podatek ten jest podobny do podatku VAT i pobierany jest od wartości dodanej przy sprzedaży lub fizycznym ruchu towarów, włącznie z usługami transportowymi i telekomunikacyjnymi. Podatek płaci się również przy prawie wszystkich transakcjach importowych, a większość transakcji eksportowych jest zwolniona. Stawka wynosi obecnie 18% w stanie Sao Paulo, 7% dla stanów północnych i północno-wschodnich oraz 12% dla reszty.

ISS (Imposto Sobre Serviços) – Podatek od usług

Podatek od usług jest wymierzany w wysokości 5% wszystkich miesięcznych faktur za wyświadczone usługi i kapitału zagranicznego otrzymanego jako zwrot wydatków przedsiębiorstwa.

5.5 Podatki importowe i eksportowe – II/IE

II (Imposto sobre Importação)

Podatek importowy jest pobierany od wartości fakturowej lub od ceny podstawowej ustalonej przez Radę Ceł i Polityki. Podstawą przed opodatkowaniem jest wartość C.I.F. w walucie zagranicznej, przeliczona na walutę krajową w dniu przybycia. Jest to podatek państwowy.

IE (Imposto sobre Exportação)

Podatek ten jest nałożony na bardzo ograniczoną ilość transakcji eksportowych i wynosi zazwyczaj 2% do 3% wartości fakturowej.

5.6 Podatek od transakcji finansowych – IOF

Imposto sobre Operações Financeiras – IOF, dotyczy niemal wszystkich operacji finansowych. Podatek ten, jak również IPI, II i IE może być zmieniony aktem wykonawczym oraz nie jest wymagane zatwierdzenie tego aktu przez parlament. Jest to związane z potrzebą dostosowania prawa podatkowego do rynków finansowych i ubezpieczeniowych. Wartość niniejszego podatku bywa różna w zależności od warunków i okoliczności. Rekomenduje się ubieganie o bieżące informacje w każdej indywidualnej sprawie.

5.7. CIDE – Opłaty

W przypadku wypłaty honorarium autorskiego oraz zwykłych przelewów zagranicznych jest pobierana opłata w wysokości 10%.

Obecny rząd brazylijski planuje reformę podatkową, mającą na celu unifikację przepisów dotyczących podatków obrotowych od towarów i usług (ICMS). Ponadto brazylijski rząd próbuje również zatrzymać kumulacyjny efekt PIS-u (Zbiorowa Składka na Program Integracji Społecznej), poprzez przyznawanie kredytu i nakładanie podatku VAT.

6. Podstawy prawne i zasady dotyczące prowadzenia przedsiębiorstw

6.1 Formy prawne podmiotów gospodarczych, procedury zgłoszenia i rejestracji podmiotów

6.1.1 Agent

Założenie przedstawicielstwa handlowego to prosty i tani sposób na obecność w Brazylii. Jest to doskonała możliwość dla rozwinięcia się w przyszłości na rynku brazylijskim lub wprowadzenia nowego produktu na rynek. Wybór odpowiedniego partnera powinien być ostrożny i przeprowadzony ze szczególną uwagą. Oprócz tego, porozumienie dotyczące konkretnej umowy, powinno być poddane analizie prawnej, wykonanej przez brazylijską kancelarię prawną. Należy pamiętać również, że prawo brazylijskie (Ustawa nr 4.886/65) przewiduje wiele obowiązkowych przepisów, które nie mogą być zmienione. Artykuł 27, litera J wymienionej ustawy rozstrzyga, że na wypadek zerwania umowy, brazylijskiemu partnerowi należy się 1/12 pieniędzy zarobionych podczas umowy, jako rekompensata. Jeżeli nie było zawartej umowy, brazylijskiemu partnerowi należy się 1/15. Kwota prowizji może być ustalona dowolnie między stronami i może opierać się na podstawie bezpiecznego interesu handlowego.

6.1.2 Franchising

Inną interesującą opcją jest franchising. Ustawa nr 8.955/94 reguluje tę instytucję i podaje szereg wskazówek dla zainteresowanych. Franchiser musi wystąpić list oferujący, który powinien składać się z następujących punktów:

- sytuacji finansowej,
- opisu systemu franchisingu,
- wyjaśnienia relacji pomiędzy franchiserami, dostawcami i klientami,
- profilu przyszłego franchisera,
- listy wszystkich franchiserów, subfranchiserów i dawców (także tych wykluczonych)
- w ciągu 12 ostatnich miesięcy),
- standardowej umowy franchisingowej.

Zgodność z tymi standardami jest konieczna, gdyż bez tego umowa franchisingowa nie będzie zarejestrowana w brazylijskim urzędzie patentowym (INPI). Innym warunkiem rejestracji jest to, że opłata licencyjna może być przekazana za granicę. Dodatkową opcją jest fakt, iż zagraniczny inwestor może wprowadzić pomocnika, który wchodzi do umowy franchisingowej z brazylijskim partnerem.

6.1.3 Joint -Venture

Zagraniczny inwestor może również zainwestować w przedsiębiorstwo wspólne (joint-venture) z brazylijskim partnerem. W tym przypadku przewidziana jest następująca procedura: zagraniczny partner musi dostarczyć środki finansowe lub wiedzę, a brazylijski musi pośredniczyć w wejściu na brazylijski rynek. W praktyce, europejski business zachowywał się różnie ze względu na problemy będące wynikiem różnych obyczajów i mentalności. Spółki joint-venture nie są prawnie uregulowane w Brazylii, w związku z tym zalecana jest większa ostrożność przy tworzeniu i podpisywaniu umowy. Koniecznym jest przeznaczenie odpowiedniego czasu i uwagi na znalezienie odpowiedniego partnera. Wstępna próba jest zawsze zalecana.

6.1.4 Połączenia i nabycia (Mergers & Acquisitions)

Wiele międzynarodowych firm interesuje się rynkiem brazylijskim. Poprzez połączenia i nabycia mogą zaistnieć w Brazylii, stworzyć podstawy krajowej produkcji oraz rozwijać usługi. Brazylijskie prawo handlowe traktuje połączenia (fuzje), przejęcia (inkorporacje) i podziały ze szczególną uwagą, biorąc pod uwagę działania Zgromadzenia Ogólnego (danego przedsiębiorstwa) oraz odpowiedzialność zainteresowanych przedsiębiorstw. Zatwierdzona, jedna z wymienionych wyżej decyzji, przez przedstawicieli firm, musi zostać przeprowadzona przez analityków ekonomiczno-finansowych (instytucja niezależna), którzy odnoszą się będą jednakowo do wszystkich zainteresowanych firm, a ich udziałowcom i akcjonariuszom zapewnią pełny dostęp do sporządzonego sprawozdania.

Przejęcie (inkorporacja) to przedsięwzięcie, w którym jedna lub więcej firm jest przejęta przez inną firmę i otrzymuje takie same prawa i obowiązki.

Połączenie (fuzja) to przedsięwzięcie, w którym minimum 2 firmy się łączą, w celu utworzenia nowej firmy, która otrzymuje wszystkie prawa i obowiązki.

Podział to nazwa czynności, w której przedsiębiorstwo (będące w rozwiązaniu) przenosi swoje udziały do minimum jednej firmy, założonej w tym celu lub istniejącej wcześniej. Majątek firmy może zostać przeniesiony w całości lub częściowo.

Zagraniczny inwestor powinien mieć na uwadze możliwości i ryzyko, związane z nabywaniem udziałów (aktywów) i akcji. Aby zredukować ryzyko ewentualnej odpowiedzialności, osoba prawna może wybrać udziały. Warto zaznaczyć, że jeżeli nabyte aktywa tworzą prosperujące przedsiębiorstwo pewnych okoliczności i odpowiedzialności nie da się przewidzieć ani uniknąć.

Ponadto sprzedaż udziałów może spowodować dużą ilość podatków (podatek dochodowy, podatek pośredni).

Jeżeli jest zakładana nowa firma, to zwykle przyjmuje ona kształt przedsiębiorstwa handlowego (Sociedade Mercantil). Przedsiębiorstwa handlowe zostały uregulowane,

z wyjątkiem spółki akcyjnej (sociedade por ações) i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (LTDA.), w brazylijskim Kodeksie Handlowym (Código Comercial, CCOM). Przedsiębiorstwa handlowe są również rejestrowane w indeksie handlowym, odpowiednim dla stanu, w którym działają. Zagadnienie odpowiedzialności własnej i możliwości jej ograniczenia odgrywają ważną rolę w procesie tworzenia i wyboru formy przedsiębiorstwa. Nie jest wymagany minimalny kapitał założycielski, prawie wszystkie nowo zakładane firmy są inaugurowane jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (LTDA).

6.1.5 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (LTDA).

Zakładając spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, inwestor ma możliwość zabezpieczenia kapitału zakładowego (nie ma on minimalnej ani maksymalnej wysokości). W Brazylii, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są rekomendowaną formą przedsiębiorstwa dla zagranicznych inwestorów, którzy chcieliby prowadzić małą do średnich rozmiarów firmę. Informacją dodatkową jest fakt, iż organy podatkowe nie traktują inaczej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej, tak jak to ma miejsce w niektórych krajach europejskich.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością musi być wynikiem połączenia przynajmniej dwóch partnerów, poza przypadkami szczególnego interesu publicznego, kiedy nie ma ograniczeń w liczbie zagranicznych inwestorów. Partner zagraniczny nie musi być rezydentem w Brazylii, jakkolwiek podany przedstawiciel (może to być firma prawnicza), posiadająca symboliczny udział w Brazylii, jest wymagany. Tymczasem, pozycja kierownicza, która może być powierzona prawnikowi, powinna być oddana brazylijskiemu rezydentowi.

Tylko i wyłącznie po wpisaniu przedsiębiorstwa do indeksu handlowego, nabywa ono status prawny. Poza tą rejestracją, potrzebny jest też wpis podatkowy (CNPJ). Jest to dokonywane przez organy podatkowe, odpowiednie dla stanu, w którym firma została założona.

6.1.6 Spółka akcyjna – Sociedade Anonima (plc – S/A)

Aby założyć spółkę akcyjną potrzeba 2 akcjonariuszy, którzy mogą być Brazylijczykami lub obcokrajowcami bez rezydencji w Brazylii. W przypadku, gdy oboje są obcokrajowcami i nie mają rezydencji w Brazylii potrzebny jest brazylijski przedstawiciel.

Spółka akcyjna może być notowana na giełdzie i w tym przypadku występuje procedura, dotycząca publicznej sprzedaży i demokratycznego kapitału. Przedsiębiorstwa, które nie są notowane na giełdzie, nie są także publicznie okazywane.

Zakładając spółkę akcyjną, przynajmniej 10% funduszu założycielskiego musi zostać zdeponowane. Może być on złożony w formie pieniężnej lub aktywach, które dają się przeliczyć na pieniądze. Przeliczenie aktywów firmy na pieniądze musi być wykonane przez uprawnione władze. Jeżeli akcjonariusz zainwestuje te aktywa, podlegają one wypłacie na wypadek zwrotu kosztów dłużnika.

Najwyższą władzą spółki akcyjnej jest Zgromadzenie Ogólne (Assembléia Geral). Rada Nadzorcza (Diretoria) odpowiada za prowadzenie interesów firmy i jest wyznaczana

przez Zarząd. W przypadku notowania spółki akcyjnej na giełdzie, zgromadzenia Zarządu są konieczne.

Rada Nadzorcza składa się z przynajmniej 2 członków, którzy są wyznaczani przez Zarząd. W przypadku braku instytucji Zarządu, członków Rady Nadzorczej wyznacza Zgromadzenie Ogólne. Maksymalnie 1/3 członków Zarządu może być członkami Rady Nadzorczej.

Organy kierownicze (Rada Nadzorcza i Zarząd) są kontrolowane przez statutowego rewidenta księgowego. Nie ma unormowań co do liczebnego składu Zarządu, który może liczyć od 3 do 5 członków.

Koszty prawne:

Założenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej – około: 3000-5000 euro;

Joint-Venture – zależy od tego, jak ukształtowany jest kontrakt.

6.1.7 Warunki dotyczące zakładania i działania firm przedstawicielskich

Regulacje prawne działania firm zagranicznych są w zasadzie takie, jakie mają zastosowanie do firm krajowych. Firma zagraniczna może przyjąć jedną z dopuszczonych przez prawo w Brazylii form organizacyjnych i funkcjonowania, otworzyć swoją agencję lub przedstawicielstwo. Brazylia wprowadziła znaczne utrudnienia w objęciu funkcji zarządzających w firmach brazylijskich (w tym z większościowym udziałem kapitału zagranicznego) przez osoby nie posiadające stałego zameldowania na jej terytorium. Zgodnie z rezolucją numer 35 z dnia 12.12.1994 roku Krajowej Rady ds. Imigracji – CNIG, w takim przypadku wymagane jest:

- uzasadnienie merytoryczne niezbędności zatrudnienia obcokrajowca na tle dostępnej oferty fachowców miejscowych,
- potwierdzenie z Banku Centralnego Brazylii zainwestowania, przez firmę lub kandydata na kierownicze stanowisko minimum 200 tys. USD lub złożenie depozytu tej wartości,
- inne dokumenty i zaświadczenia np. zaświadczenie o niekaralności, itp.

W grudniu 1997 roku szefowie krajów członkowskich MERCOSUL podpisali Protokół ws. Handlu Usługami. Protokół ustala, że firmy mające siedzibę na terenie MERCOSUL i świadczące usługi na rzecz odbiorców w innym kraju członkowskim, będą traktowane preferencyjnie, na warunkach firm krajowych. W okresie 10 lat powstać ma wspólny rynek usług MERCOSUL.

6.2 Zasady przeprowadzania przetargów

Tylko zamówienia rządowe, finansowane częściowo lub całkowicie ze środków pochodzących z oficjalnych międzynarodowych instytucji finansowych, są w praktyce dostępne w drodze przetargów publicznych dla firm zagranicznych. Również w tych przypadkach czynione są, przez organizatorów przetargów, dodatkowe utrudnienia

mające na celu niedopuszczenie firm zagranicznych do udziału w przetargu, np. opóźnione ich powiadomianie o przetargach, ustalanie wysokich opłat związanych z dostarczeniem dokumentacji przetargowej, przy równoczesnych lakonicznych informacjach o przetargach publikowanych w prasie czy przesyłanych do dyplomatycznych placówek zagranicznych.

Ustawa nr 8666 z 21 czerwca 1993 roku definiuje przetarg publiczny oraz wprowadza 5 różnych jego form (artykuł nr 22):

- przetarg nieograniczony,
- zapytanie o cenę,
- przetarg ograniczony,
- konkurs,
- licytacja.

Przetarg nieograniczony jest wymagany przy zamówieniach publicznych i usługach technicznych, których wartość przekracza kwotę 1.500.000 reali brazylijskich oraz przy innych usługach, których wartość przekracza 650 000 reali brazylijskich.

Zaproszenie publiczne jest procesem, w którym zamawiający zaprasza do składania ofert przez potencjalnych wykonawców. Ogłoszenie o zamówieniu publicznym jest podawane w prasie ogólnokrajowej oraz w organach administracji publicznej, za każdym razem w Biuletynie Zamówień Publicznych, gdzie jest określony przedmiot, wartość i termin. Przetarg nieograniczony składa się z:

1. zaproszenia publicznego,
2. kwalifikacji,
3. klasyfikacji,
4. zatwierdzenia,
5. przyznania.

Ad 1. Prawo przewiduje wymagania, które muszą zostać spełnione w publicznym zaproszeniu, zgodnie z artykułem 41.

Ad 2. Wymagane dokumenty dla kwalifikacji są przewidziane ustawą i dotyczą: podstaw prawnych działalności składającego ofertę; wiedzy, doświadczenia oraz potencjału ekonomicznego i technicznego; sytuacji finansowej

Ad 3. Administracja ocenia oferty. Ocena musi być obiektywna i zgodna z warunkami i kryteriami zaproszenia: najniższa cena, najlepsze wykonanie. Prawo zawsze skłania się w kierunku najniższej ceny. Inne sposoby klasyfikacji będą odnosiły się do umów o charakterze intelektualnym (opracowywanie projektów, kalkulacje, administracja).

Ad 4 i 5. Zatwierdzenie jest ostatnią czynnością procedury, gdzie administracja zatwierdza najlepszą ofertę i przyznaje jej wykonanie. Przyznanie jest najważniejszym etapem zamówienia publicznego, bowiem kończy proces selekcji firm i wybiera najlepszą ofertę. Po formalnym ogłoszeniu zwycięzcy, zamawiający nie może odwołać zamówienia (je-dynie w szczególnych przypadkach, takich jak: szalbierstwo i inne formy nielegalności). W efekcie przyznanie kończy proces zamówienia publicznego.

6.3 Warunki prawne prowadzenia działalności gospodarczej

6.3.1 Handel zagraniczny

Jedynym ograniczeniem zawartym w Konstytucji Brazylii z 1988 r., odnośnie handlu zagranicznego, jest art. 177, który zastrzega monopol państwa w zakresie eksportu i importu podstawowych produktów energetycznych, takich jak ropa naftowa, gaz ziemny i paliwa nuklearne.

Warunkiem podjęcia działalności, w brazylijskim handlu zagranicznym, jest dokonanie wpisu do Rejestru Eksporterów i Importerów (REI). Rejestr prowadzony jest przez Sekretariat Handlu Zagranicznego – SECEX (Instrukcja Normatywna nr 280, z 12.07.95 r.). Firma, aby zostać wpisana do rejestru, zobowiązana jest przedłożyć m.in. deklarację o niezadłużeniu.

Z dniem 1.01.1997 r., na mocy Zarządzenia MF/MICT Nr 291/96 ministrów: Finansów oraz Przemysłu, Handlu i Turystyki, działania związane z licencjonowaniem, odprawami celnymi i operacjami kursowymi, dotyczącymi importu, zostały objęte Zintegrowanym Systemem Handlu Zagranicznego – SISCOMEX. Realizatorami tego systemu są: Sekretariat Handlu Zagranicznego (SECEX) w MDIC, Federalny Urząd Podatkowy (SRF) w MF oraz Bank Centralny (BACEN). Wszystkie kontrakty w handlu z zagranicą podlegają rejestracji w SISCOMEX. Dostęp do danych SISCOMEX jest ściśle kontrolowany. Firma zarejestrowana uzyskuje prawo (kod) do bezpośredniej współpracy z Zintegrowanym Systemem HZ – SISCOMEX oraz z siecią BrazilTradeNet.

Operacje kursowe związane z zapłatą za sprowadzone z zagranicy towary mogą być dokonywane tylko przez importera lub w jego imieniu, przez uprawnionych przedstawicieli, zapisanych w Rejestrze Osób Fizycznych Ministerstwa Finansów. Za politykę kursową odpowiedzialny jest Bank Centralny.

Wszystkie płatności związane z importem i eksportem oraz operacje przekazywania zysków lub kapitałów zagranicznych powinny być realizowane za pośrednictwem banku posiadającego koncesję BC.

W eksporcie rejestrowane są następujące elementy procesu:

- RE – zgłoszenie wstępne kontraktu via SISCOMEX przed deklaracją celną wysyłki towaru celem uzyskania numeru procesu,
- RC – informacje o warunkach finansowych operacji,
- RV – dane w przypadku sprzedaży towaru na giełdzie lub aukcji,
- odprawa celna – zarejestrowanie deklaracji wysyłki, sprawdzenie dokumentów, towaru oraz jego załadunek i wysyłka,
- potwierdzenie wysyłki i decyzji podatkowych dotyczących odprawionego towaru.

Importerami mogą być firmy zarejestrowane i mające siedzibę w Brazylii oraz osoby fi-

zyczne, ale te ostatnie tylko na użytek własny. Dla zapewnienia stosowania określonych norm i wymogów, import brazylijski podzielony został na grupy:

a) Import dozwolony:

- a-1 import z licencją automatyczną,
- a-2 import z licencją nieautomatyczną,
- a-2-1 uzyskaną przed wejściem towaru na teren brazylijskiego obszaru celnego,
- a-2-2 uzyskaną przed dokonaniem załadunku towaru za granicą.

b) Import niedozwolony (według krajów i towarów).

Istnieje czasowy zakaz przywozu, modyfikowany na bieżąco, niektórych towarów oraz z niektórych krajów (ostatnio np. Iraku).

Zwalnianie importu za pomocą licencji automatycznej odbywa się po wejściu towaru na teren Brazylii. Licencja wystawiana jest przez SISCOMEX na podstawie Deklaracji Importowej dostarczonej przez importera. Licencja jest ważna od 60 do 180 dni, w zależności od rodzaju towaru importowanego.

Importer lub jego przedstawiciel zainteresowany odprawą celną towarów wypełnia najpierw Deklarację Importową (DI), odpowiadającą w zasadzie jednemu konosamentowi, następnie rejestruje ją w SISCOMEX i jest to moment otwarcia procedury odprawy celnej.

W niektórych przypadkach przepisy pozwalają na złożenie Deklaracji Importowej Uproszczonej (DSI). Ma to zastosowanie przy przywozie m.in. wzorów i próbek bez wartości handlowej, surowców i materiałów do produkcji, katalogów i materiałów promocyjnych.

SISCOMEX, na podstawie deklaracji importowej i dokumentów towarzyszących jak: konosament, oryginał faktury handlowej, potwierdzenia uregulowania opłat celnych, przypisuje dane operacyjne do odpowiedniego rodzaju odprawy celnej:

- zielonego, co oznacza automatyczną odprawę celną bez sprawdzania dokumentów i towaru oraz wstępnej analizy jego wartości,
- żółtego, w którym analizowane są dane informacyjne zawarte w deklaracji importowej i dokumentach towarzyszących. W przypadku niewykritcia zastrzeżeń, towar jest zwolniony bez badania oraz wstępnej analizy jego wartości celnej,
- czerwonego, w którym dokonuje się pełnej weryfikacji danych i towaru.

W przypadku wystąpienia różnic pomiędzy towarem określonym w DI a jego stanem rzeczywistym, importer podlega karze w wysokości 30% wartości operacji objętych deklaracją. W przypadku rozbieżności cenowych, przeszacowania lub niedoszacowania wartości towarów, proces celny jest kierowany do szarego kanału, a rzeczywista cena importu jest uzyskiwana poprzez porównanie cen ogólnie przyjętych na rynku międzynarodowym.

Odprawa celna towarów przywożonych na okres czasowy może być uzależniona od:

złożenia gwarancji, depozytu bankowego lub wypełnienia oświadczenia o odpowiedzialności.

Krajowy Kodeks Podatkowy określa 5-letni okres rewizji decyzji celnych, liczony od daty zarejestrowania DI.

Za wydanie licencji eksportowej nie pobiera się żadnych opłat.

Z dniem 02.03.1998 roku została wprowadzona kontrola elektroniczna cen importowych w punktach granicznych odpraw celnych (SISCOMEX). W ramach tej kontroli towary zaimportowane, których ceny są niższe od posiadanych przez urzędy celno-podatkowe, są clone zgodnie z tymi ostatnimi. Importer, wspólnie z eksporterem zagranicznym, mają prawo kwestionować te decyzje, przy czym rozpatrzenie reklamacji może trwać 60 dni.

W okresie tym towary objęte reklamacją znajdują się w magazynach celnych. Sposobem na warunkowe zwolnienie towarów objętych dochodzeniem celnym jest złożenie depozytu gwarantującego zapłacenie cła.

Celem dokonania importu i odprawy celnej towarów niezbędne są następujące dokumenty:

Faktura Pro Forma:

01. Deklaracja Importowa (DI) lub Deklaracja Importowa Uproszczona (DSI),

02. Licencja Importowa (LI) i wydany dla importera Wyciąg Potwierdzający;

03. Komunikat Zakupu (CCO), wydany przez Banco do Brasil, na wniosek importera, w przypadku, kiedy:

- zakupy są realizowane po cenach antycypacyjnych stałych (prefix) z dostawami 60 dni, liczonych od daty zakupu;
- zakupy dokonywane po cenach stałych (fix) bez względu na moment, kiedy towary będą załadowane.

Wyciąg potwierdzający z LI, wraz z załącznikami podanymi poniżej, składany jest w miejscu odprawy celnej towarów (urzędzie celnym):

- konosament (oryginał) lub jego odpowiednik,
- faktura handlowa (oryginał);
- świadectwo niezalegania z płatnościami podatkowo-celnymi (DARF);
- potwierdzenia legalnego wejścia towaru na brazylijski obszar celny (CI);
- innymi, wymaganymi umowami międzynarodowymi lub specyficznymi przepisami krajowymi (w tym świadectwo pochodzenia towaru).

Uruchomienie operacji kursowo-płatniczych wymaga przedłożenia w banku:

- potwierdzenia zapisu operacji w Rejestrze Operacji Finansowych BC (ROF);
- awiza inkasenta lub dokumentu ekwiwalentnego;
- kopii CI;
- awiza przekazania środków płatniczych przez kredytodawcę, w przypadku

finansowania importu przez instytucje zagraniczne;

- zaświadczenia o uregulowaniu płatności podatkowych, lub o zwolnieniu z tego obowiązku.

Przepisy dotyczące potwierdzenia kraju pochodzenia towarów (dekret numer 91.030 z dnia 04.03.1985 roku) zostały znacznie zmodyfikowane dekretem 1568 z dnia 21.07.1995, w związku z ich ujednoczeniem wewnątrz MERCOSUL.

Przy odprawie celnej na bazie KNU, nie jest wymagane świadectwo pochodzenia towarów pod warunkiem, że kraj pochodzenia został podany w fakturze handlowej. Świadectwo pochodzenia towarów jest wymagane w przypadkach zastosowania stawek zerowych lub obniżonych (poza KNU). Towary pochodzące z krajów MERCOSUL lub ALADI są odprawiane, co do reguł pochodzenia towarów, na specjalnych warunkach określonych w Traktacie z Montevideo z 1980 roku.

Towar jest uznany za pochodzący z danego kraju MERCOSUL, o ile 60% jego wartości powstało w tym kraju, natomiast dla obszaru ALADI wystarcza odpowiednio 50%.

6.3.2 System transportowy

Konstytucja brazylijska z 1988 roku, pozostawia wyłączność działania i kontroli w zakresie transportu wewnętrznego towarów i ludzi, w rękach firm miejscowych. Dotyczy to transportu lądowego, żegluga śródlądowej i kabotażowej oraz obsługi portowej.

W 1997 roku poczyniono pierwsze kroki rozciągnięcia tych postanowień również na firmy z krajów Mercosul, w ramach tworzenia wspólnego rynku usług, co potrwać ma 10 lat. Nadal obowiązuje zasada transportu towarów statkami własnej bandery w imporcie.

Na mocy ustawy nr 666 z dnia 2 lipca 1967, zmodyfikowanej ustawą 687 z 18.7.69, w odniesieniu do drogi morskiej, ustawą nr 29 z 14.11.66, w odniesieniu do drogi lotniczej i ustawy nr 83.360 z 23.4.79, w odniesieniu do akwenów śródlądowych, transport znajduje się w gestii brazylijskiej i powinien być realizowany statkami własnej bandery.

Dotyczy to w szczególności importu:

- na potrzeby administracji publicznej, przedsiębiorstw publicznych, spółek akcyjnych z udziałem kapitału publicznego,
- korzystającego ze zwolnień lub ulg celno-podatkowych,
- produktów rolniczych pierwszej potrzeby, podstawowych surowców i materiałów do produkcji.

Gestia transportowa może zostać przejęta przez dostawcę zagranicznego towarów,

na mocy podpisanych umów lub dwustronnych porozumień transportowych. Zarządy portów morskich i lotnisk mogą pobierać od zaimportowanych towarów tzw. *capatazias* (opłaty kapitańskie), ustalone w ramach własnych decyzji.

6.4 Zawarcie kontraktu handlowego (klausule)

Kontrakty brazylijskie mają taką samą formę, jak w każdym innym kraju.

W odniesieniu do transportu akceptowane są wszelkie formuły INCOTERMS, w szczególności te przewidziane przez Izbę Handlu Międzynarodowego (Câmara de Comércio Internacional) – CCI, według prawa nr 460, obowiązującego od 1.1.1990.

Wyłącznie do handlu morskiego i żeglugi kabotażowej odnoszą się klauzule FAS, FOB, CFR, CIF, DES i DEQ. W każdym rodzaju transportu, także multimodalnym, używa się klauzul EXW, FCA, CPT, CIP, DAF, DDU i DDO. W przypadku zawarcia kontraktu na warunkach EXW /Ex works/ nie ustala się sposobu transportu.

W Brazylii zaleca się stosowanie następujących dokumentów przyjętych w transporcie międzynarodowym:

- w transporcie morskim – konosament (Bill of Lading) – *Conhecimento de Embarque*, który podpisuje jedynie kapitan statku,
- w transporcie lotniczym – list przewozowy lotniczy (AWB – Airway Bill) - *Conhecimento de Embarque Aéreo*, który podpisują eksporter (nadawca) i przewoźnik,
- w transporcie kolejowym – wtórnik listu kolejowego (*conhecimento*),
- w transporcie drogowym – przewozowy list samochodowy (CRT – *Conhecimento de Transporte Internacional*), który podpisują eksporter i przewoźnik,
- w transporcie multimodalnym, tj. takim, w którym uczestniczą dwa lub więcej środków transportu - konosament multimodalnego transportu towarów (*Conhecimento de Transporte Multimodal de Cargas*), który wystawia przewoźnik transportu multimodalnego, znajdujący się w rejestrze Ministerstwa Transportu.

6.5 Brazylijska ustawa o ochronie konsumenta

Brazylijskie prawo wprowadziło obowiązek świadczenia obsługi posprzedażnej oraz obsługi klienta. W przypadku importu towarów wyprodukowanych za granicą odpowiedzialność za te usługi leży po stronie producenta/importera oraz dystrybutora. Dlatego sugerujemy eksporterom i zagranicznym producentom, aby bardzo starannie dokonali wyboru agentów i aby znaleźć odpowiednio wykwalifikowane osoby.

6.6 Regulacje sanitarne

Brazylijska Agencja Sanitarna – ANVISA – uprościła i ujednoliciła szczegółowe regulacje łączące przepisy sanitarne przy imporcie umieszczając je w jednym Rozporządzeniu wydanym w 2003 roku, obejmującym przepisy dotyczące takich aspektów, jak fazy

procesu produkcyjnego, transport, magazynowanie w składach celnych oraz załadunek.

Dobra importowane podlegające kontroli sanitarnej mogą być dopuszczone na terytorium kraju, dopiero po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń sanitarnych. Lekarstwa, perfumy, kosmetyki, inne produkty sektora kosmetycznego, środki czystości z przeznaczeniem domowym, produkty zdrowotne muszą spełniać w okresie przydatności do spożycia standardy jakościowe oraz informacyjne określone przez właściwe przepisy sanitarne. Również opakowanie tych produktów musi spełniać określone warunki. Dotyczy to także importowanych surowców i materiałów używanych do produkcji ww. produktów.

Nowe ustawodawstwo wprowadziło administracyjną procedurę związaną z następującymi rodzajami importu, określonymi przez przepisy brazylijskie: import towarów w ramach modułu SISCOMEX (system celny on line, do którego dostęp mają zarówno służby celne, jak i płatnicy), pozwolenia nieautomatyczne, ekspresowy transport, transport drogą pocztową, międzynarodowe przesyłki lotnicze, nieelektroniczne uproszczone deklaracje importowe. Obejmuje również inspekcję sanitarną bagażu osobistego oraz warunki przy składowaniu i transporcie. Procedura dopuszczenia na terytorium krajowe towarów przenoszonych, przewożonych lub magazynowanych w warunkach otoczenia, które nie spełniają wymagań zalecanych przez producentów lub eksporterów w technicznych specyfikacjach może być wstrzymana, aby zachować właściwą jakość produktów. W przypadku importu poprzez system SISCOMEX licencja importowa nie zostanie wydana, jeśli pojawią się jakiegokolwiek usterki.

Innym istotnym zagadnieniem jest import dóbr przez spółkę, która nie posiada odpowiedniego zezwolenia wydanego przez ANVISA. W tym przypadku można uzyskać zezwolenie na import po przedstawieniu właściwym władzom deklaracji wystawionej przez inną spółkę, która posiada zezwolenie ANVISA. Ta Deklaracja musi zostać przedstawiona w oryginale, dotyczyć pojedynczego zezwolenia na import, być związana z jedną niezależną jednostką prawną oraz podpisana przez przedstawiciela prawnego oraz specjalistę odpowiedzialnego za spółkę, która posiada zezwolenie wydane przez ANVISA.

Następujące informacje muszą być umieszczone na zewnętrznym opakowaniu każdej sztuki importowanego produktu:

1. pełna nazwa produktu, gdy produkt jest produktem gotowym lub jest sprzedawany hurtowo, a w przypadku importu leków nazwa składnika aktywnego,
2. nazwa zwykła, techniczna lub chemiczna produktu, kiedy produkt jest surowcem lub substancją przeznaczoną do wytwórstwa leków, kosmetyków, produktów perfumeryjnych, żywności innych produktów przemysłu kosmetycznego, produktów czystości przeznaczonych do użytku domowego oraz produktów do diagnozowania,
3. skład, w przypadku produktów żywnościowych,
4. numer partii,
5. nazwa producenta,
6. w razie konieczności opis specyficznych wymagań dotyczących składowania.

Pewne informacje muszą być umieszczone na etykiecie importowanego produktu go-

towego. W przypadku produktów, które mają etykietę w języku obcym należy załączyć dodatkowo etykietę sporządzoną w języku portugalskim, zawierającą następujące informacje:

- 1 nazwę marki używaną za granicą,
- 2 nazwę producenta,
- 3 numer partii lub numer przewozowy,
- 4 datę produkcji,
- 5 datę ważności.

Władze sanitarne mogą wymagać przedstawienia poświadczonego tłumaczenia etykiety sporządzonej w języku obcym na język portugalski.

7. Handel zagraniczny i polityka handlowa

Brazylia, która pod względem obszaru i liczby ludności należy do pierwszej dziesiątki krajów świata, odgrywa w handlu międzynarodowym relatywnie niewielką rolę. Eksport brazylijski stanowi zaledwie 1% eksportu światowego. W imporcie relacja ta jest jeszcze niższa i wynosi 0,7%.

7.1 Obroty handlu zagranicznego

Po 6 miesiącach 2006 roku wyniki handlu zagranicznego nadal są bardzo dobre, chociaż utrzymuje się tendencja spadku dynamiki przyrostu eksportu (o 13,5%) i szybszego tempa wzrostu importu (o 26,7%). W rezultacie dodatnie saldo wymiany handlowej było niższe o 0,57% od salda analogicznego okresu roku ubiegłego i wynosiło 19,6 mld USD. Ostatnie opracowanie MCM Consultores Associados pokazuje, iż dla większości sektorów (17 z 31 badanych) eksport przy kursie 2,20 USD/reala jest jeszcze opłacalny. Np. dla sektora petrochemicznego opłaca się eksportować już przy kursie 1,37 reali/USD, dla farmaceutycznego – 1,66, plastycznego – 1,77, wyrobów mleczarskich – 1,75, metalurgii – 1,87, branży cukru – 1,56.

Z drugiej strony dla rolnictwa kurs powinien wynosić aż 2,95, dla przemysłu meblowego – 2,50, maszyn i traktorów – 2,25, branży papierniczej – 2,39.

Eksporterzy ratują się podnosząc ceny korzystając z dobrej koniunktury na surowce mineralno-rolnicze. Analiza FUNCEX (Fundacji Studiów Handlu Zagranicznego) pokazuje, iż na 13,5 procentowy wzrost eksportu w pierwszym półroczu decydujący wpływ miał wzrost cen. Wzrost wartości eksportu spowodowany został przez zwyżkę cen jednostkowych (w 11,5%), bowiem fizyczny wolumen wyeksportowanych towarów zwiększył się tylko o 2%.

Tendencja przyrostu importu nasila się z miesiąca na miesiąc. Importuje się zarówno towary konsumpcyjne w związku z przyrostem dochodów ludności (więcej o 36,6% niż w pierwszym półroczu 2005), zwłaszcza dobra trwałe (o 51,5 %, w tym samochody o 110%). Importuje się także coraz więcej środków produkcji, co jest rezultatem lekkiego boomu inwestycyjnego (o 25,8%) oraz surowców i materiałów pośrednich (tu przyrost był najniższy, bo tylko o 13,2%).

Porównanie wpływu cen jednostkowych i wolumenu w przypadku importu daje nieco inny obraz niż w eksporcie. Na wartościowy przyrost importu o 26.7% w pierwszym półroczu 2006 większy wpływ miał wzrost wolumenu fizycznego niż cen. W przypadku dóbr kapitałowych nastąpiło nawet zmniejszenie cen o 2%, a wolumen wzrósł o 28,8%.

Wyniki handlu zagranicznego za 6 miesięcy 2006 r. przedstawiają się następująco:

Eksport	60,9 mld USD,
Import	41,3 mld USD,
Saldo	19,6 mld USD.

Struktura geograficzna obrotów zmienia się. Powoli spada udział dotychczasowych najważniejszych partnerów Brazylii: Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej jako rynków zbytu brazylijskiego eksportu, a ostatnio także jako źródła importu. Azja prześcignęła już UE w dostawie dóbr inwestycyjnych, gdyż wzrost z tego obszaru wyniósł 59%, co spowodowało zwiększenie udziału z 30,6% do 38,9%, podczas gdy z Unii Europejskiej tylko o 6,9% i udział skurczył się z 36,8 do 30,6%.

Eksport do Unii Europejskiej wyniósł w tym okresie 13.510 mln USD (wzrost o 5,88% i udział 22,18% w całości). Import natomiast osiągnął kwotę 9.416 mln USD ze wzrostem 6,2% i udziałem 22,76%. Dodatkowo saldo wyniosło 4.094 mln USD.

W Unii Europejskiej najważniejszymi partnerami Brazylii są: Niemcy, Holandia, Francja, Włochy i Hiszpania.

Największym indywidualnym odbiorcą pozostają Stany Zjednoczone – 18,4% całości eksportu. Wyniósł on 11.208 mln USD (przyrost o 4,37%) Z tego kraju pochodziło 16,24% brazylijskiego importu o wartości 6.717 mln USD. Dodatkowo saldo wyniosło 4.491 mln USD.

Do krajów azjatyckich wyeksportowano 9.244 mln USD (wzrost o 16,76% udział 15,2%) i zaimportowano 10.572 mln USD (wzrost o 41,3% i udział w imporcie 25,5%), po raz pierwszy więcej niż z USA czy UE. Brazylia odnotowuje ostatnio saldo ujemne z tym obszarem w kwocie 1.328 mln USD.

Największymi partnerami Brazylii na tym obszarze są:

Chiny: eksport 3.659 mln USD, wzrost o 35%; import 3.493 mln USD, wzrost o 53,7%, saldo dodatnie 166 milionów USD, co uznano za duży sukces (po pierwszym kwartale było ono ujemne). Z Chin Brazylia importuje w coraz większym stopniu nie tylko tanie produkty konsumpcyjne, kojarzone z reguły z tym krajem, ale w coraz większym stopniu maszyny i urządzenia, które wypierają znacznie droższe maszyny europejskie, zwłaszcza jeżeli pochodzą one ze strefy stale waloryzującego się euro.

Japonia: eksport 1.799 mln USD, import 1.892 mln USD, ujemne saldo 93 mln USD.

Korea: eksport 908 mln USD, import 1.615 mln USD, ujemne saldo 707 mln USD.

MERCOSUR z eksportem Brazylii 6.252 mln USD przy wzroście o 16,7% był odbiorcą 10,27% wywozu ogólnego kraju. Import z tego obszaru wyniósł 3.859 mln USD (przyrost o 13,6%, udział w 9,3% przywozu kraju). W tym udział Argentyny stanowił ponad 90%.

Również Afryka ma tradycyjnie dodatnie saldo z Brazylią. Wyniosło ono 1.329 mln USD

(eksport 9.243 mln USD, import 10.572 mln USD).

Rosja nie odgrywa większej roli, zadowolając się skromnym udziałem 2,39% w eksporcie (1.455 mln USD) i jeszcze mniejszym w imporcie (0,78%, zaledwie 322 mln USD). Duże dodatnie saldo dla Brazylii wyniosło 1.133 mln USD.

Do dziesiątki największych eksporterów brazylijskich w 2004 roku należały następujące firmy (wartość eksportu w USD): Petrobras – 3,62 mld, Embraer – 2,72 mld, Companhia Vale do Rio Doce – 2,57 mld, Bunge– 2,31 mld, Cargill – 1,33 mld, Volkswagen – 1,31 mld, ADM– Archer Daniels Midland – 0,93 mld, Ford– 0,88 mld i Sadia 0,85 mld. Firmy Bunge, Cargill i ADM to najważniejsze firmy w branży agrobiznesu, Sadia to najważniejszy producent wszelkich wyrobów mięsnych.

7.2 Eksport dóbr na rynek brazylijski

7.2.1 Stopień otwartości rynku brazylijskiego

Poziom ograniczeń celnych, warunkujących dostęp do rynku brazylijskiego, jest wyższy od poziomu ograniczeń w dostępie do rynku polskiego. Według informacji uzyskanej z Departamentu Negocjacji Międzynarodowych DEINT Ministerstwa Rozwoju Przemysłu i Handlu Brazylii, średnia nominalna stawka celna w Brazylii wynosi 11,55%, średnia ważona natomiast 13,5%. Z ogólnej liczby 9.651 pozycji w taryfie celnej TEC Mercosul, 1103 pozycje mają zerową stawkę, natomiast najwyższą 55% - tylko trzy. Najwięcej jest pozycji z 3,5% stawką (1301 przypadków) i 14% (1141 przypadków). Przykładowe stawki celne w niektórych pozycjach towarowych:

Lokomotywy, wagony, sprzęt kolejowy	14%
Traktory	14%
Pojazdy samochodowe	35%
Części samochodowe	od 3,5 do 19,5%
Samoloty	0%
Farmaceutyki	od 0 do 15,5%
Nawozy	od 0 do 6%
Produkty mięsne i rybne	17,5%
Zboże	0 – 13,5%
Wódki	21,5%
Owoce	15,5%

W 2002 roku Brazylijska Izba Handlu Zagranicznego Camex, podjęła około 40 rezolucji zmieniających stawki celne i wprowadzających czasowe zawieszenia pobierania cła. Duża część tych rezolucji miała charakter czysto techniczny np. zmiana numerów niektórych pozycji.

7.2.2 Ograniczenia polskiego eksportu

Eksport Polski do Brazylii objęty jest Klauzulą Najwyższego Uprzywilejowania i automatycznymi redukcjami celnymi w ramach WTO. Innych preferencji w eksporcie do Brazylii Polska nie posiada.

Polski eksport, podobnie jak import z każdego innego kraju, natrafia w Brazylii na szereg ograniczeń pozataryfowych:

- biurokrację w handlu zagranicznym, z wieloma niejasnymi regulacjami prawnymi i wykonawczymi, m.in. z uwagi na liczne wyjątki i odstępstwa norm i reguł brazylijskich i Mercosul,
- licencjonowanie w ramach rozbudowanego i skomplikowanego systemu.

Przed wydaniem licencji nieautomatycznej, szereg towarów poddawanych jest długotrwałemu procesowi analizowania np. sprawdzania pod względem uprawnień do importu, ekologicznym, zdrowotnym itp. Dotyczy to między innymi szeregu polskich towarów: środków ochrony roślin, farmaceutyków, kosmetyków, sprzętu medycznego, ceramiki, szkła, wyrobów hutniczych, maszyn i urządzeń, materiałów elektrycznych. Import realizowany przez jednostki administracji publicznej, a korzystający z ulg celnych lub podatkowych, podlega każdorazowo sprawdzaniu czy występuje odpowiednik produkcji krajowej.

Brazylijski stopień nieautomatycznego licencjonowania importu stale wzrasta odzwierciedlając tendencję obrony miejscowego rynku przed importem. W 1996 roku, maksymalnego otwarcia, wynosił on około 6%, obecnie ponad 40%.

W lutym 2002 CAMEX postanowił zwiększyć rygor odpraw celnych w imporcie zawieszając m.in. licencje nieautomatyczne na cały import wyrobów z żelaza i stali, w tym na drut, wyroby płaskie, sztaby i pręty. Skierowano wtedy cały przywóz wyrobów hutniczych do tzw. „czerwonego kanału”, czyli najostrzejszych odpraw granicznych. Celnicy mieli analizować szczegółowo dokumentację, ceny minimalne, klasyfikację towarów, a po rozładowaniu towaru, porównywać jego charakterystykę fizyczną z opisem podanym w dokumentacji.

Ceny minimalne szeregu towarów importowanych podlegają w punktach granicznych odpraw celnych elektronicznej kontroli (program SISCOMEX). Jeżeli towary podają ceny realizacyjne niższe od posiadanych przez urzędy celno – podatkowe, są one clone zgodnie z tymi ostatnimi, wyższymi.

Również rygorystyczna kontrola sanitarna, stosowana przez Brazylię, poważnie utrudnia przywóz artykułów spożywczych (mleczarskich, konserw warzywnych, owocowych oraz grzybów). Stosowanie tego typu barier jest oceniane jako sposób kontrolowania importu skuteczniejszy i łatwiejszy niż poprzez zmiany stawek celnych. Po pierwsze odpada wtedy trudny proces uzgadniania zmian stawek z innymi partnerami w ramach MERCOSUL.

Po drugie bariery pozataryfowe są mniej zauważalne przez inne kraje i łatwiejsze do obrony w przypadku protestów. Ponadto są one skuteczniejsze niż wszczynanie długotrwałych procesów antidumpingowych.

Utrudnieniem wejścia na rynek brazylijski jest ogólna atmosfera antyimportowa, którą dzielają wszystkie partie polityczne, zarówno rządowe jak opozycyjne, pracodawcy

i związki zawodowe i środki masowego przekazu. Uważa się generalnie, że wszystko, co może być wyprodukowane w kraju nie powinno być importowane.

Bardzo trudno jest wejść z nowymi produktami na rynek brazylijski. Dodatkowym utrudnieniem są przewlekłe procesy certyfikacji (homologacji) np. polskiej aparatury kontrolno-pomiarowej (wodomierze, liczniki energii elektrycznej), sprzętu oświetleniowego, laboratoryjnego, medycznego, leków, surowców farmaceutycznych, samolotów rolniczych (np. KRUK, DROMADER). Ogranicza się możliwie najbardziej udział zagranicznych firm w przetargach i zamówieniach rządowych. Tylko te zamówienia rządowe, które są finansowane częściowo lub całkowicie, środkami pochodzącymi z oficjalnych międzynarodowych instytucji finansowych, są praktycznie dostępne, w drodze przetargów publicznych dla firm zagranicznych. Również i w tych przypadkach czynione są przez organizatorów przetargów dodatkowe utrudnienia, mające na celu niedopuszczenie firm zagranicznych do udziału w przetargu, np. opóźnione powiadomianie o nich, wysokie opłaty za otrzymanie dokumentacji przetargowej, lakoniczne informacje o przetargach w prasie. Dodatkowym utrudnieniem dla firm zagranicznych jest wymóg posiadania w Brazylii oficjalnego przedstawiciela, składanie ofert oraz dokumentów uwierzytelniających firmę, przetłumaczonych na język portugalski przez uprawnionego tłumacza i potwierdzonych przez konsulát brazylijski, odpowiedni dla miejsca siedziby zainteresowanej firmy.

Stawki celne obowiązujące w Brazylii:

Średnia stawka:	10,7%.
Towary przemysłowe:	13,8% .
Surowce i produkty półprzetworzone:	9% .
Środki produkcji:	12% .

Najwyższa stawka skonsolidowana dla wyrobów przemysłowych zgłoszona przez Brazylię do WTO wynosi 35% i taka jest faktycznie pobierana np. od samochodów. W przypadku towarów rolnych wynosi ona 55% w praktyce nie jest ona w tej wysokości stosowana.

7.2.3 Pomoc na rynku brazylijskim

Zaistnienie na bardzo trudnym rynku brazylijskim zależy w dużej mierze od znalezienia doświadczonego i dobrze znającego rynek importera/dystrybutora oraz miejscowego agenta, który znając realia swojego rynku, potrafi się na nim poruszać i przebrnąć przez gąszcz przepisów.

Pozytywnym przykładem jest firma COMEXPORT z São Paulo, odpowiedzialna za większą część polskiego eksportu do Brazylii.

Dystrybutorzy i agenci działają praktycznie w każdej gałęzi gospodarki. Sprzedażą hurtową i detaliczną zajmują się firmy wyspecjalizowane w poszczególnych branżach. Rozprowadzają one towar m.in. w głąbi Brazylii i mają swoich tradycyjnych odbiorców. Największe centra handlowe znajdują się w stanach São Paulo, Rio de Janeiro, Minas

Gerais oraz w stanach południowych: Parana, Rio Grande do Sul oraz Santa Catarina. Duże domy towarowe, takie jak Carrefour, Wall Mart mają swoje departamenty importowe. Ze względu na ogromną konkurencję na rynku dostawca zagraniczny, aby odnieść sukces, musi zapewnić dystrybutorowi lub agentowi warunki, które pozwolą mu działać efektywnie.

Na rynku brazylijskim powszechne jest kredytowanie nabywców towarów, poczynając od samolotów, samochodów, maszyn rolniczych, aż do towarów konsumpcyjnych. Wiele transakcji, mających wszelkie szanse powodzenia, często nie dochodzi do skutku właśnie z powodu braku kredytowania. Inną przyczyną braku efektów sprzedaży za pośrednictwem agenta jest brak oferty towarowej z kraju.

Sieć agencyjna na rynku brazylijskim powinna być stale poszerzana, aby osiągnąć sukces na tut. rynku. Zależy to w dużej mierze od dostawców krajowych.

W dobie globalizacji rośnie rola międzynarodowych koncernów, które prowadzą dystrybucję towarów za pośrednictwem swoich własnych sieci. Przykładem mogą być dostawy części do samochodów przez koncern FIATA, zarówno z Polski do Brazylii jak i w odwrotną stronę.

W takim kraju jak Brazylia, dużą rolę w promowaniu towarów z krajów macierzystych odgrywają mniejszości narodowe i ich lobby. Silne mniejszości tworzą Japończycy, Włosi, Niemcy, natomiast Polacy nie posiadają na tutejszym rynku dużych wpływów w sferach polityczno – gospodarczych.

7.2.4 Targi i wystawy

W Brazylii organizuje się wiele różnych międzynarodowych wystaw i targów branżowych. Głównymi miastami, w których odbywają się imprezy wystawiennicze to São Paulo, Rio de Janeiro, Belo Horizonte, Curitiba, Fortaleza.

Lista targów o znaczeniu priorytetowym dla polskiej gospodarki w 2007/ I połowa 2008 dofinansowanych w ramach SPO-WKP:

L.P.	Nazwa targów	Miejsce	2007 rok	2008 rok	Branża
1.	ABAV	Rio de Janeiro	październik		Turystyka
2.	Fiemafe	Sao Paulo	maj	maj	Maszyny, urządzenia, narzędzia i technologie dla przemysłu
3.	FISPAL	Sao Paulo	czerwiec	czerwiec	Maszyny, urządzenia, technologie, materiały do opakowań; urządzenia do przetwarzania art. spożywczych, systemy składowania, transport i logistyka
4.	PHARM	Sao Paulo	kwiecień	kwiecień	Farmaceutyki,

				sprzęt laboratoryjny	
5.	Expo Abras	Sao Paulo	wrzesień	Art. spożywcze, elektroniczne, napoje, alkohole, automatyka, obuwie, samochody, opakowania, oświetlenie, telekomunikacja, sprzęt gospodarstwa domowego. Technologie i usługi	
6.	EQUIPOTEL	São Paulo	luty	luty	Art. spożywcze, napoje, alkohole, wykładziny, art. wystroju wnętrz, materiały budowlane, urządzenia elektroniczne, oprogramowanie, urządzenia telekomunikacyjne, meble, armatura łazienkowa, art. higieny osobistej, kosmetyki, środki czystości, wyposażenie kuchni, chłodziarki, samochody dostawcze
7.	BRAZILTEC	Sao Paulo	czerwiec	czerwiec	Art. rolnicze, art. spożywcze, automatyka, samochody i części zamienne, opakowania, biotechnologia, budownictwo, energetyka, informatyka, maszyny i urządzenia, ochrona środowiska, telekomunikacja
8.	Cosmoprof/Cosmetica	Sao Paulo	wrzesień		Kosmetyki i perfumy, środki do pielęgnacji włosów, surowce dla przemysłu kosmetycznego, opakowania

Więcej informacji na temat targów odbywających się w Brazylii można znaleźć w Internecie na stronie UBRAFE - Brazylijskiego Zrzeszenia Promotorów Targów.

7.3 Inwestycje zagraniczne w Brazylii

W 2004 roku z sumą 18.1 mld USD Brazylia przodowała w alokacji kapitałów w Ameryce Łacińskiej wyprzedzając Meksyk (16.601 mld USD). W trzech pozostałych krajach Mercosul zainwestowano 20.287 mln USD, natomiast w Chile 7,6 mld USD. W ostatnich latach najczęściej inwestowały w Brazylii kraje Unii Europejskiej, potem kapitał amerykański, japoński. Według ostatniej ankiety UNCTAD Brazylia pozostaje nadal najbardziej atrakcyjnym krajem Ameryki Łacińskiej do inwestowania i wyprzedza

Meksyk, Argentynę, Chile, Wenezuelę, Peru i Kolumbię.

8. Dotychczasowa współpraca gospodarcza z Polską i jej perspektywy w kontekście naszego członkostwa w UE

OBROTY TOWAROWE POLSKI Z KRAJAMI AMERYKI ZA 6 M-CY 2006 ROKU
(analogiczny okres poprzedniego roku = 100%)

Kod: BR Kraj: Brazylia

6 miesięcy 2006 (w mln USD)	Eksport 88, 023	Import 258,067	Saldo -170,044
6 miesięcy 2005 (w mln USD)	Eksport 60,283	Import 275,824	Saldo -215,541
Dynamika w %	Eksportu 146,0	Importu 93,6	
Udział w w %	Eksporcie 4,9%	Importu 9,7%	

8.1 Polsko - brazylijska współpraca handlowa, gospodarcza i inwestycyjna w 2005 roku

W 2005 roku polsko-brazylijska wymiana handlowa utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2004 roku, biorąc pod uwagę zarówno polskie statystyki, zawierające dane według krajów pochodzenia/przeznaczenia towarów, jak i brazylijskie, według krajów zakupu/sprzedazy.

Według danych MG, w porównaniu do roku poprzedniego, w 2005 roku nastąpił wzrost eksportu do Brazylii o 18,4%, natomiast w imporcie został zanotowany spadek o 10,2%. Ogółem obroty obniżyły się o 5,2%, a saldo ujemne zmniejszyło się o 77,2 mln USD (w 2004 roku wynosiło 422,4 mln USD).

Według statystyk brazylijskich SECEX, import z Brazylii zmniejszył się o 4,5%, a eksport o 3,5%. Ogółem nastąpił spadek obrotów o 5,0%, natomiast saldo ujemne dla Polski wyniosło 138,3 mln USD. Poniżej przedstawiamy wyniki wymiany handlowej pomiędzy Polską a Brazylią, zarówno według danych MG*, jak i SECEX – Brazylia.

Według Ministerstwa Gospodarki (MG) polski eksport oraz import kształtowały się w roku 2005 następująco:

Eksport – 133,3 mln USD (w ub. roku 113,3 mln USD).
Import – 478,5 mln USD (w ub. roku 535,7 mln USD).
Obroty ogółem: 611,9 mln USD (w ub. roku 649,0 mln USD).

Według brazylijskiego Ministerstwa Rozwoju, Przemysłu i Handlu (MDIC) – SECEX wyniki te są następujące:

Eksport – 134,0 mln USD (w ub. roku 139,0 mln USD).
Import – 272,3 mln USD (w ub. roku 285,1 mln USD).
Obroty ogółem – 406,3 mln USD (w ub. roku 424,1 mln USD) .

Główne polskie produkty eksportowe do Brazylii, według SECEX to:

- Siarczan amonowy,
- Szyny,
- Silniki do pojazdów mechanicznych,
- Elektrody węglowe do stosowania w piecach,
- Części i akcesoria do pojazdów mechanicznych,
- Meble do siedzenia,
- Wodorotlenek sodowy (soda kaustyczna),
- Jelita zwierzęce (oprócz rybich),
- Części do chłodziw,
- Części do lamp elektropromiennych,
- Dętki z kauczuku do samochodów osobowych,
- Silniki do pojazdów mechanicznych < 200 kW.

Główne produkty brazylijskie importowane przez Polskę, według SECEX:

- Samoloty pasażerskie (o masie własnej powyżej 15 t),
- Tytoń typu „Meryland”,
- Ruda żelaza,
- Kawa rozpuszczalna,
- Sprężarki do stosowania w samolotach,
- Ostrza maszynek do golenia,
- Amortyzatory i układy zawieszenia,
- Tytoń typu „Kentucky”,
- Kawa zielona,
- Jelita zwierzęce (oprócz rybich),
- Silosokombajny,
- Mięso wołowe mrożone.

Porównanie danych statystycznych MG i SECEX wskazuje, iż polski eksport w znacz-

nej części realizowany jest do Brazylii bezpośrednio. W przypadku polskiego importu z Brazylii, w około 50% odbywa się on poprzez kraje trzecie, jak Niemcy czy Holandia. W ten sposób kupowane są, także częściowo, następujące produkty: soki owocowe i warzywne, rudy żelaza, aluminium, masa celulozowa, kawa, makuchy, maszynki do golenia, maszyny żniwne.

8.1.1 Eksport

Największą pozycją w dostawach polskich towarów na rynek brazylijski w 2005 roku był siarczan amonowy (24% ogółu dostaw). Kolejne miejsca na liście eksportowej zajęły następujące produkty: szyny (6%), silniki do pojazdów mechanicznych (4%) oraz elektrody węglowe (3%). Niektóre pozycje z pierwszej dwudziestki odnotowały wysoką dynamikę dostaw w stosunku do roku 2004, m.in. elektrody węglowe (239%), wodorotlenek sodowy (770%), hamulce oraz ich części (296%), serwatka w proszku (185%), pasze zwierzęce (145%) i jelita zwierzęce (134%).

Szczegółowe dane dot. eksportu i importu według sekcji towarowych znajdują się w załączonych na końcu tabelach.

Drugi rok z rzędu nawozy zajmują pierwsze miejsce na polskiej liście eksportowej do Brazylii. Rosnący popyt na nawozy, związany z ciągłym rozwojem brazylijskiego rolnictwa, stwarza polskim producentom możliwość dalszego zwiększenia ich sprzedaży na tutejszym rynku.

Polski eksport do Brazylii charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem przy jednoczesnej stosunkowo niewielkiej wartości dostaw w poszczególnych grupach towarowych. Z wyjątkiem nawozów sztucznych, pozostałe towary nie przekraczają 6% ogółu wartości dostaw. Według SECEX w 2005 roku lista polskich produktów eksportowanych do Brazylii liczyła 591 pozycji, w tym 259 nowych produktów, które nie występowały w 2004 roku.

Wśród 259 nowych pozycji, znalazły się 24 produkty powyżej 100 tys. USD, na łączną sumę przekraczającą 10,8 mln USD. Rozszerza się znacząco lista produktów w grupie maszyn i urządzeń mechanicznych – 4 nowe pozycje w tej kategorii miały wartość 4,3 mln USD, 8 nowych pozycji w grupie maszyn i urządzeń elektrycznych o wartości 1,6 mln USD.

Całkowicie nową pozycją są ogniotrwałe ceramiczne wyroby konstrukcyjne – 2,1 mln USD z przeznaczeniem dla brazylijskich hut.

Korzystnym zjawiskiem minionego roku był wzrost eksportu do Brazylii polskich produktów spożywczych i części samochodowych oraz utrzymujące się zainteresowanie polskimi produktami chemicznymi.

8.1.2 Import

W 2005 roku, podobnie jak w 2004, samoloty Embraer utrzymały się na pierwszej pozycji w imporcie z Brazylii (35% ogółu zakupów), a następnie tytoń (19%), ruda żelaza (5%), kawa rozpuszczalna, sprężarki do samolotów oraz maszynki do golenia.

Dziesięć spośród dwunastu najważniejszych towarów importowanych przez Polskę z Brazylii dociera przez kraje trzecie. Dotyczy to praktycznie w całości soków owo-

cowych i warzywnych oraz w pewnej części takich produktów jak: rudy żelaza, aluminium, masa celulozowa, kawa, makuchy, maszyny do golenia, maszyny żniwne i części samochodowe. Kukurydza, zajmująca czwarte miejsce w imporcie z Brazylii w 2004 roku, w ubiegłym roku zniknęła z listy.

Lista towarów importowanych przez Polskę z Brazylii, według danych SECEX za 2005 rok, zawiera łącznie 529 pozycji, w tym 252 nowe produkty. W 2004 roku lista liczyła 407 pozycji, wśród nich 71 nowych w stosunku do roku 2003. Wśród nowości wyróżnić należy kineskopy TV (2 mln USD), wyroby aluminiowe (878 tys. USD), maszyny i urządzenia drukarskie (850 tys. USD) oraz aparatura kontrolno-pomiarowa (347 tys. USD).

8.2 Prawno - Traktatowe Uregulowania współpracy z Polską

Stan umów i porozumień bilateralnych w kolejności chronologicznej:

- Porozumienie międzyrządowe w sprawie transportu morskiego z dnia 26 listopada 1976 roku.
- Porozumienie między rządem RP i rządem Brazylii o restrukturyzacji i redukcji polskiego zadłużenia wobec Brazylii, zawarte 28 lipca 1992 roku, w oparciu o postanowienia Klubu Paryskiego.
- Umowa Handlowa między Polską i Brazylią podpisana 10 maja 1993 roku, zawierająca KNU i przewidująca rozliczenia wolnodewizowe.
- Umowa między rządem RP a rządem Brazylii o Współpracy w Dziedzinie Nauki i Techniki, podpisana 5 września 1996 roku.
- Porozumienie pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa Brazylii a Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej RP o Współpracy Technicznej i Procedurach Sanitarnych w Dziedzinie Weterynarii oraz Zdrowia Zwierząt i Ludzi, podpisane 22 marca 1999 roku.
- Porozumienie pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa Brazylii a Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej RP o Współpracy Technicznej w Dziedzinie Ochrony Roślin i Postępowaniu Fitosanitarnym, podpisane 22 marca 1999 roku.
- Umowa lotnicza wynegocjowana w 1999 roku, podpisana podczas oficjalnej wizyty Premiera RP w marcu 2000 roku w Rio de Janeiro.
- W marcu 2000 roku została ratyfikowana przez Parlament Brazylijski umowa o bezwizowym ruchu osobowym podpisana przez Wiceministra Spraw Zagranicznych Radosława Sikorskiego w 1999 roku. Weszła w życie 23 kwietnia 2000 roku.
- W kwietniu 2002 roku zostały podpisane, podczas oficjalnej wizyty w Brazylii Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, dwie umowy: fitosanitarna i weterynaryjna.
- Z ważniejszych umów normujących współpracę gospodarczą pozostają do negocjacji:
 - Umowa o wzajemnej ochronie inwestycji,
 - Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Można stwierdzić, że stan traktatowy między Polską i Brazylią tylko w podstawowym zakresie zabezpiecza interesy obu stron.

Zakaz importu ptactwa do Brazylii

Dnia 30 marca 2006 roku polska placówka dyplomatyczna w Brazylii została poinformowana przez brazylijskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, notą nr 004/06 z dnia 22.03.2006 r., że brazylijskie Ministerstwo Rolnictwa wprowadziło tymczasowy zakaz importu żywego ptactwa na swoje terytorium.

Na import pozostałych żywych zwierząt i materiału genetycznego (z wykluczeniem ww. ptactwa), na terytorium Brazylii, wymagane jest uzyskanie zezwolenia z brazylijskiego Ministerstwa Rolnictwa.

8.3 Źródła informacji rynkowych

8.3.1 Stowarzyszenia Handlowe i Przemysłowe w najbardziej rozwiniętych gospodarczo stanach Brazylii:

Stowarzyszenie Handlowe São Paulo

Associação Comercial de São Paulo – ACSP

Rua Boa Vista, 51, CEP 01014-911 São Paulo – SP

Tel.: (+5511) 3244-3100, Fax: (+5511) 3244-3143, E-mail: sdocal@acsp.com.br

Stowarzyszenie Handlowe Rio de Janeiro

Associação Comercial do Rio de Janeiro – ACRJ

Rua da Candelaria, 9, 11 e 12 andares, CEP 20091-020 Rio de Janeiro - RJ

Tel.: (+5521) 2291-1229, Fax: (+5521) 2263-7613

E-mail: presidencia@acrj.org.br, strona internetowa: www.acrj.org.br

Stowarzyszenie Handlowe Parana Associação Comercial do Paraná

Rua XV de Novembro, 621 8. andar, 802-0925 Curitiba – PR

Tel.: (041) 320 2550 fax: (041) 320 2562

e-mail: Laura@acp.org.br, strona internetowa: www.acp.org.br

Stowarzyszenie Handlowe w Minas Gerais

Associação Comercial de Minas Gerais

Rua Afonso Pena, 372, CEP 30130-001 Belo Horizonte – MG

Tel.: (+5531) 3201-0733, Fax: (+5531) 3201-0733 wew. 363

E-mail: presidencia@acminas.com.br, strona internetowa www.acminas.com.br

Federacja Przemysłu Stanu São Paulo

Federação das Industrias do Estado de São Paulo – FIESP

Av. Paulista, 1313, 11 andar, CEP 01311-923 São Paulo – SP

Tel.: (+5511) 3549-4200 / 3549-4619 / 3549-4305, Fax: 3284-3611 / 0366

E-mail: cfpres@fiesp.org.br, strona internetowa: www.fiesp.org.br

Federacja Przemysłu Stanu Rio de Janeiro
Federacao das Industrias do Estado do Rio de Janeiro – FIRJAN
Tel.: (+5521) 2532-7288, Fax: (+5521) 2262-8780
E-mail: firjan@firjan.org.br, strona internetowa: www.firjan.org.br

Federacja Przemysłu Stanu Parana
Federacao das Industrias do Estado do Parana – FIEP
Av. Candido de Abreu, 200, 6 andar, CEP 80530-902 Curitiba – Parana
Tel.: (+5541) 3352-1312, Fax: (+5541) 3254-5644
E-mail: presidencia@fiopr.com.br, strona internetowa: www.fiepr.com.br

Federacja Przemysłu Stanu Minas Gerais
Federacao das Industrias do Estado de Minas Gerais – FIEMG
Av. do Contorno, 4520, CEP 30110-090 Belo Horizonte – MG
Tel.: (+5531) 3263-4451, Fax: (+5531) 3225-6201
E-mail: gabinete@fiemg.com.br, strona internetowa: www.fiemg.com.br

8.3.2 Stowarzyszenia branżowe:

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Farmaceutycznego
ABIFARMA – Associação Brasileira da Industria Farmacêutica
Rua Raja Gabaglia, 180, 9 andar, CEP: 04551-090 São Paulo – SP
Tel.: (+5511) 820-3775, Fax: (+5511) 866-0943
E-mail: abifarm@ibm.net
Lista firm zrzeszonych w ABIFARMA dostępna jest pod adresem: www.cras.simple-web.com.br/pharmanet/industri.htm

Brazylijskie Zrzeszenie Handlu Farmaceutykami
ABCFARMA – Associação Brasileira do Comércio Farmacêutico
Rua Santa Isabel, 160
5º andar Vila Buarque – São Paulo – SP, CEP: 01221-010 tel: (+5511) 223-8677 fax:
(+5511) 3331-2088
E-mail: comercial@abcfarma.org.br, homepage: www.abcfarma.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Handlu Produktami Chemicznymi ASSOCIQUIM –
Associação Brasileira do Comercio de Produtos Químicos
Rua Maranhao, 598, CEP: 01240-000 São Paulo - SP
Tel.: (+5511) 3825-3111, Fax: (+5511) 3825-8870
E-mail: sincoquim@associquim.org.br, Homepage: www.associquim.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Chemicznego
ABIQUIM – Associação Brasileira da Industria Química
Rua Santo Antonio, 184 - 17º e 18º andares, CEP 01314-900 - São Paulo - SP
Tel: (+5511) 3242-1144 – FAX (+5511) 3242-0919
Homepage: www.abiquim.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Maszyn i Wyposażenia
ABIMAQ - Associação Brasileira da Indústria de Máquinas e Equipamentos
Av. Jabaquara, 2925, CEP: 04045-902 São Paulo - SP
Tel.: (+5511) 5582-6311, Fax: (+5511) 5582-6312
E-mail: diacea@abimaq.org.br, Homepage: www.abimaq.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Norm Technicznych
ABNT – Associação Brasileira de Normas Técnicas
Av. Paulista, 726-10 andar, CEP: 01223-000 São Paulo - SP
Tel.: (+5511) 3289-6966, Fax: +5511) 3289-7798
E-mail: abnt@abnt.org.br, homepage: www.abnt.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Agencji Podróży
ABAV – Associação Brasileira de Agências de Viagens
Av. Dr. Vieira de Carvalho, 115-8 andar, CEP: 01210-010 São Paulo - SP
Tel.: (+5511) 3223-0555, Fax: (+5511) 3331-2612, 3220-2612
E-mail: presidencia@abavsp.com.br, homepage: www.abavsp.com.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Skórzanego
ABICOURO – Associação Brasileira das Indústrias de Couro
Rua Lucas de Oliveira, 49 sala 801, CEP: 93510-110 Novo Hamburgo - RS
Tel.: (+5551) 594-8986, Fax: (+5551) 593-3645
E-mail: abicouro@planet.com.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Elektrycznego i Elektronicznego
ABINEE - Associação Brasileira da Indústria Elétrica e Eletrônica
Av. Paulista, 1313 - 7 andar, CEP: 01311-923 São Paulo – SP
Tel.: (+5511) 3251-1577, Fax: (+5511) 3285-0607
E-mail: abinee@abinee.org.br, homepage: www.abinee.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Wyrobów i Wyposażenia Medycznego, Denty-
stycznego, Szpitalnego, Laboratoryjnego
ABIMO – Associação Brasileira da Indústria de Artigos e Equipamentos Médicos, Od-
ontológicos, Hospitalares, de Laboratórios
Av. Paulista, 1313 - 8 andar, sala 806, CEP: 01311-923 São Paulo –SP
Tel. : (+5511) 3285-0155, fax : (+5511) 3285-0155 wew. 21 lub 30
E-mail: abimo@abimo.org.br, homepage: www.abimo.org.br

Brazylijskie Stowarzyszenie Przemysłu Tekstylnego oraz Syndykat Przemysłu
Tekstylnego
ABIT – Associação Brasileira de Indústria Têxtil e Sinitextil – Sindicato da Indústria Têxtil
Rua Marques de Itu, 968, CEP: 012-000 São Paulo - SP
Tel.: (+5511) 3666-0101, 3667-8209, Fax: (+5511) 3823.8209
E-mail: relacionamento@abit.org.br, homepage: www.abit.org.br

Narodowe Stowarzyszenie Producentów Pojazdów Samochodowych
ANFAVEA – Associação Nacional de Fabricantes de Veículos Automotores
Av. Indianópolis, 496 Bairro Moema, CEP: 04062-900 São Paulo – SP
Tel.: (+55 11) 5051-4044, Tel/fax: (+55 11) 5051-4044 wew. 225
E-mail: anfavea@anfavea.com.br, homepage: www.anfavea.com.br

Brazylijska Federacja Banków
FEBRABAN – Federação Brasileira dos Bancos
Rua Libero Badaró, 425 – 17 andar, CEP: 01009-905 São Paulo – SP
Tel/fax: (+55 11) 3244 - 9800, Fax (+55 11) 3107-8486
homepage: www.febraban.com.br

Ministerstwo Rozwoju, Przemysłu i Handlu Zagranicznego Ministério De Desenvolvimento, Industria e Comercio Exterior
Esplanada dos Ministérios - bloco J 70067-900 Brasília – DF
Telefones: (+5561) 3329-7007 / 3329-7008 / 3329-7009, Fax: (+5561) 3329-7230
Homepage: www.mdic.gov.br (tylko w języku portugalskim)

Brazylijskie obroty Handlowe – SECEX
SECEX (Balança Comercial Brasileira)
www.mdic.gov.br/indicadores/balancaPaises.html (tylko w języku portugalskim)

Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ministério Das Relações Exteriores
Esplanada dos Ministérios, Bloco H 70170-900 Brasília-DF
Tel.: (+5561) 3411-6100 Fax (+5561) 3411-6993
Homepage: www.mre.gov.br

Bank Centralny Brazylii Banco Central do Brasil
Homepage: <http://www.bcb.gov.br/>

Krajowy Bank Rozwoju Ekonomicznego i Socjalnego Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social
Homepage: www.bndes.gov.br

8.4 Wywiadownie handlowe w Brazylii

Na tutejszym rynku działa jedna z największych na świecie wywiadowni handlowych SERASA, zatrudniająca ponad 2000 analityków. Odpowiada ona on line/real time na około 2,5 mln zapytań dziennie.

SERASA S.A.
Alameda dos Quinimuras, 187
CEP 04068-900 São Paulo – SP

Departament Międzynarodowy (informacje w jęz. angielskim lub portugalskim – Josiane lub Daniela)

Tel.: (+ 55 11) 6847.9096, homepage: www.serasa.com.br

Ponadto informacje na temat poszczególnych firm brazylijskich można otrzymać także w każdym Stanowym Zrzeszeniu Handlowym.

9. Warunki podróży i zamieszkania w Brazylii:

9.1 Informacje dla kierowców

W Brazylii wymagane jest międzynarodowe prawo jazdy. Dodatkowo wskazane jest posiadanie tłumaczenia tego dokumentu na język portugalski. Wypadki drogowe w Brazylii zdarzają się często, należy zatem zachować ostrożność i unikać jazdy po zmroku.

9.2 Przepisy celne

Przy wwozie i wywozie waluty do 4000 USD nie ma obowiązku wypełniania deklaracji celnej. Wwiezienie wyższej kwoty należy zadeklarować. Dewizy powyżej 4000 USD można wywieźć tylko do wysokości zgłoszonej uprzednio kwoty. Podczas odprawy celnej należy wypełnić odpowiednią deklarację i okazać ją służbom celnym. Jeśli deklaracja nie zgadza się ze stanem faktycznym, wymierzana jest kara finansowa. Bezcłowo można wwozić upominki do łącznej wartości 500 USD. Przewożona żywność powinna mieć pieczęć kontroli sanitarnej. Aby legalnie wywieźć okazy flory i fauny oraz produkty wykonane ze skóry zwierząt chronionych, trzeba mieć specjalną zgodę kompetentnych władz. Zaleca się kupowanie pamiątek, zwłaszcza wykonanych z piór ptaków, skór, kości i innych surowców zwierzęcych, wyłącznie w sklepach, najlepiej należących do którejś z fundacji ochrony środowiska, np. FUNAI (Fundação Nacional do Índio – Narodowa Fundacja Indian). Wydają one odpowiednie zaświadczenia lub/i rachunki mogące uchronić turystę przed kłopotami na granicy. Obowiązuje bezwzględny zakaz wywożenia zwierząt dzikich i gatunków chronionych (dotyczy to również ryb i owadów!), a także zwierząt domowych bez specjalnego zezwolenia. Każda próba wywieżenia zwierząt bez pozwolenia jest traktowana przez służby graniczne jako przemyt. W Brazylii nie ma ogólnokrajowego podatku VAT i prawodawstwo nie przewiduje zwrotów podatków zapłaconych przez podróżującego.

9.3 Bezpieczeństwo

W miastach trzeba zachować szczególną ostrożność. Dotyczy to przede wszystkim Rio de Janeiro, São Paulo, Salvadoru i Recife. (bezpłatny tel. 190)

9.4 Wiza i przepisy wjazdowe

Obywatele polscy przybywający do Brazylii jako turyści na okres do 90 dni w roku są zwolnieni z obowiązku wizowego. Wniosek o przedłużenie prawa pobytu w celach turystycznych ponad 90 dni można złożyć w policji federalnej (Policia Federal), najpóźniej na 10 dni przed upływem terminu. Przedłużenie na dalsze 90 dni jest udzielane w zasadzie automatycznie po wniesieniu opłaty skarbowej (ok. 10 USD). W razie stwierdzenia nielegalnego pobytu policja federalna nakazuje obcokrajowcowi opuszczenie kraju w ciągu 8 dni i obciąża go karą grzywny w wysokości ok. 300 USD (zapłacenie grzywny jest warunkiem wydania pozwolenia na ponowny wjazd do Brazylii). Cudzoziemiec, który nie zastosuje się do nakazu opuszczenia Brazylii, może zostać aresztowany na okres do 60 dni, z możliwością przedłużenia o dalsze 60 dni, aż do deportacji. Od obywateli polskich zamierzających podjąć działalność zarobkową lub osiedlić się na stałe wymagane są odpowiednie wize. Uzyskanie wize z prawem do pracy jest trudne (pracodawca musi zagwarantować cudzoziemcowi m.in. płacę na poziomie powyżej 3000 USD miesięcznie). Karta stałego pobytu jest wydawana automatycznie osobie będącej członkiem najbliższej rodziny obywatela brazylijskiego. Paszport musi być ważny minimum 180 dni od dnia przekroczenia granicy. Przy przekraczaniu brazylijskiej granicy podróżujący otrzymuje kartę wjazdu. Należy ją bezwzględnie zachować i przechowywać w innym miejscu niż paszport, gdyż w razie utraty lub uszkodzenia paszportu tylko na jej podstawie można opuścić Brazylię. Służby graniczne mogą żądać okazania biletu powrotnego, jak również zaświadczenia o środkach finansowych na pokrycie kosztów pobytu (karty kredytowe, czek podróżny bądź gotówka).

9.5 Zdrowie

Nie wymaga się szczepień od osób przybywających z Europy. Szczepienie przeciw żółtej febrze jest jednak szczególnie wskazane dla turystów podróżujących po Amazonii i interiorze Brazylii, a świadectwa szczepień przeciw żółtej febrze wymagane są od osób wjeżdżających do Brazylii z krajów dotkniętych tą chorobą (według władz brazylijskich dotyczy to głównie sąsiednich państw amazońskich, np. Wenezueli i Kolumbii). Szczepień należy dokonać co najmniej na 10 dni przed przekroczeniem granicy. Pożądane jest również szczepienie przeciw chorobom okresowym, m.in. cholera. W porze deszczowej wzrasta liczba zachorowań na dengę (groźny rodzaj grypy afrykańskiej, zdarzają się przypadki śmiertelne) oraz malarię. Na obszarze tropikalnym Brazylii należy wystrzegać się picia nieprzegotowanej wody. Notuje się także wysoką liczbę zachorowań na AIDS. Przychodnie i szpitale publiczne są bezpłatne, ale poziom ich usług bywa niski. Znacznie wyższy standard oferują prywatne placówki służby zdrowia. Koszty leczenia i leków są wysokie. Doba leczenia w szpitalu prywatnym kosztuje ok. 100-200 USD (bez opatrunków, badań, analiz). Koszt wizyty u lekarza ogólnego wynosi ok. 40-70 USD, wizyta u specjalisty jest odpowiednio droższa.

9.6 Podróż do Brazylii

Samolot

Dwa najbardziej zatłoczone brazylijskie lotniska to Galeão (oficjalna nazwa: Aeroporto Internacional Antônio Carlos Jobim) w Rio de Janeiro i Guarulhos w São Paulo. Obydwa porty lotnicze dysponują regularnymi połączeniami z miastami w całej Brazylii. Inne ważne lotniska o znaczeniu międzynarodowym funkcjonują w Manaus, Macapá i Belém.

Z Polski nie latają bezpośrednio samoloty do żadnego z portów lotniczych w Ameryce Południowej. Leci się zawsze z przesiadką w którymś porcie lotniczym w Europie lub poza Europą. W biurach podróży i agencjach zajmujących się rezerwacją i sprzedażą biletów lotniczych można obecnie kupić bilety na pośrednie połączenia dowolnymi liniami.

Najtańsze są albo bilety otwarte o krótszym okresie ważności (3 lub nawet 2 miesiące), albo bilety roczne zamknięte (o określonej dacie powrotu). Ceny biletów z Warszawy do Rio de Janeiro wahają się w granicach 750-850 \$.

Z rezerwacją biletów nie powinno być problemu, usługa ta jest bardzo powszechna i wystarczy wcześniej zrobić rezerwację np.: przez Internet, a dzięki temu można uniknąć problemów w okresach szczytu.

Droga lądowa

Argentyna

Większość podróżnych korzysta z przejścia Puerto Iguazú (Argentyna)/Foz do Iguazú (Brazylia). Bardziej na południu są trzy inne przejścia: Paso de los Libres/Uruguaiana, San Javier/Porto Xavier i Santo Tomé/São Borja na rzece Uruguai. Bezpośrednie autobusy kursują pomiędzy Buenos Aires i Porto Alegre (64 \$; 20 godz.) oraz Rio de Janeiro (141 \$; 42 godz.).

Boliwia

Najbardziej ruchliwe jest przejście graniczne pomiędzy boliwijskim miastem Quijarro a brazylijskim Corumbá, idealne dla osób zainteresowanych Pantanalem. Codziennie kursuje pociąg z Quijarro do Santa Cruz w Boliwii. Natomiast do Corumbá dojeżdżają autobusy z takich miast, jak Bonito, Campo Grande, São Paulo, Rio de Janeiro oraz z południowej Brazylii. Z Cáceres, w brazylijskim Mato Grosso, można dojechać autobusem do Santa Cruz w Boliwii, przekraczając granicę w San Matías. Inne chętnie uczęszczane przejście graniczne znajduje się w Guajará-Mirim w Brazylii, skąd prom motorowy przewozi pasażerów przez Rio Mamoré do Guayaramerín w Boliwii.

Chile

Z Santiago de Chile kursują autobusy do m.in. Porto Alegre (116 \$; 36 godz.), Kurytyby, São Paulo i Rio de Janeiro (130 \$; 62 godz.).

Kolumbia

Granice przekracza się na przejściu Leticia/Tabatinga. Można tego dokonać pieszo, takśówką lub combi. Komunikacja ze światem obydwu nadgranicznych miast możliwa jest wyłącznie drogą wodną lub powietrzną.

Gujana Francuska

Przejście w Oiapoque leży 560 km na północ od Macapá. Można tutaj dotrzeć po długiej i męczącej jeździe autobusem.

Gujana

Podróż z Boa Vista do Georgetown przez przejście Bonfim/Lethem może trwać od 2 dni do 2 tygodni, w zależności od warunków atmosferycznych.

Paragwaj

Główne przejścia graniczne to Foz do Iguaçu/Ciudad del Este i Ponta Porã/Pedro Juan Caballero. Bezpośrednie autobusy kursują pomiędzy Asunción a Kurytybą (40 \$; 18 godz.), São Paulo i Rio de Janeiro (69 \$; 28 godz.).

Peru

W Assis Brasil funkcjonuje jedyne na długiej brazylijsko-peruwiańskiej granicy przejście do Iñapari (Peru), na północ od Puerto Maldonado. Podróż mikrobusem lub ciężarówką trwa około 10 godzin. Obydwie graniczne miejscowości położone są na przeciwnych brzegach Rio Acre.

Urugwaj

Najbardziej uczęszczane przejście to Chuy/Chuí, gdzie rolę linii granicznej spełnia główna ulica. Przejścia znajdują się także w Rio Branco/Jaguarão, Isidoro Noblia/Aceguá, Rivera/Santana do Livramento, Artigas/Quaraí i Bella Unión/Barra do Quaraí. Z Montevideo regularnie kursują autobusy do Porto Alegre (58 \$; 12 godz.), Florianópolis, Kurytyby, São Paulo i Rio de Janeiro (130 \$; 39 godz.).

Wenezuela

Z Boa Vista i Manaus można dostać się do Wenezueli przez graniczne miasta Pacaraíma/Santa Elena de Uairén. Autobusy kursują do Manaus nawet z odległego Puerto La Cruz na wenezuelskim wybrzeżu (80 \$; 33 godz.).

Droga wodna

Boliwia

Podróż łodzią w dół rzeki Mamoré z Trinidadu (Boliwia) do Guayaramerin w Boliwii zajmuje 5 dni, ale port docelowy sąsiaduje przez rzekę z brazylijskim miastem Guajará-Mirim.

Peru

Szybkie łodzie pasażerskie pokonują 400-kilometrowy odcinek Amazonki z Iquitos w Peru do Tabatingi w Brazylii w 8-10 godzin. Cena biletu 40-50 \$. Z Tabatingi można dalej popłynąć do Manaus i Belém.

9.7 Wybrane hotele w Brazylii:

- Brasília

Carlton Brasília

Setor Hoteleiro Sul-Quadra 5 Bloco G

70322-913 Brasília

Brazil

Tel: (55) (61) 3224 8819

Fax: (55) (61) 3226 8109

E-mail: carlton@carltonhotel.com.br

Manhattan Plaza

Setor Habitacional Norte Quadra 2 – Bloco A

70702 900 Brasília

Brazil

Tel: (55) (61) 3319 3060

Fax: (55) (61) 3328 5685

E-mail: reservas@manhattan.com.br

- São Paulo

Hilton São Paulo Morumbi

Av. das Nacoes Unidas, 12901

04578-000 São Paulo

Brazil

Tel: (55) (11) 6845 0000

Fax: (55) (11) 6845 0001

Sofitel Sao Paulo Ibirapuera
Rua Sena Madureira 1355
04021-051 São Paulo
Brazil
Tel: (55) (11) 5087 0800
Fax: (55) (11) 5575 4544

São Paulo Airport Marriott Hotel
Av. Monteiro Lobato S/N, Guarulhos
07190-000 São Paulo
Brazil
Tel: (55) (11) 6468 6999
Fax: (55) (11) 6464 0594

- Rio de Janeiro

Sheraton Barra Hotel & Suites
Avenida Lucio Costa 3150 Barra da Tijuca
22630-010 Rio de Janeiro
Brazil
Tel: (55)(21) 3139 8000
Fax: (55)(21) 3139 8085

Sheraton Rio Hotel & Towers
Avenida Niemeyer 121 – Leblon
22450-220 Rio de Janeiro
Brazil
Tel: (55)(21) 2274 1122
Fax: (55)(21) 2239 5643

9.8 Warto wiedzieć:

Meldunek: Nie ma obowiązku meldunkowego.

Ubezpieczenie: Ubezpieczenia nie są obowiązkowe, ale zaleca się wykupienie polis indywidualnych w firmach o międzynarodowej renomie. Ubezpieczenie polskiej firmy nie mającej przedstawiciela na kontynencie południowoamerykańskim może nie być honorowane. Ważne jest, aby ubezpieczenie obejmowało całkowite koszty leczenia i transportu medycznego na obszarze całego kraju. Wypożyczając samochód, we własnym interesie należy bezwzględnie wykupić pełne ubezpieczenie. Wielu kierowców w Brazylii nie ma ubezpieczenia OC i w efekcie odzyskanie kosztów naprawy od sprawcy wypadku może być niemożliwe nawet na drodze sądowej.

Podróżowanie po kraju: Nie ma istotnych ograniczeń w podróżowaniu po kraju z wyjątkiem rezerwatów przyrody i rezerwatów Indian, do których wjazd jest możliwy jedynie na podstawie specjalnego zezwolenia. Znaczne tereny są własnością prywatną i są zazwyczaj oznakowane (Propriedade privada, Fazenda). W Brazylii głównymi środkami transportu są autobusy i samoloty. Komunikacja lotnicza jest bardzo rozwinięta (lotniska lokalne, połączenia liniowe, taksówki powietrzne), ale bilety lotnicze są znacznie droższe niż w Europie. Sieć połączeń autobusowych między stanami jest dobrze rozwinięta, bilety są stosunkowo tanie, należy jednak pamiętać, że zdarzają się napady rabunkowe na autobusy, szczególnie podczas nocnych kursów. Z uwagi na zagrożenie przestępczością pospolitą należy zrezygnować z podróżowania po Brazylii autostopem. Wybierając noclegi, warto zachować dużą ostrożność i kierować się wskazówkami przewodników międzynarodowych lub zaufanych przewodników brazylijskich. Znajomość języków obcych jest bardzo słaba, poza hotelami i dużymi miastami można się porozumieć praktycznie tylko w języku portugalskim.

Dni wolne od pracy w 2006 r.: 1 stycznia – Nowy Rok, 27–28 lutego – karnawał, 14 kwietnia – Wielki Piątek, 21 kwietnia – Święto Tiradentesa, 1 maja – Święto Pracy, 15 czerwca – Boże Ciało, 7 września – Dzień Niepodległości, 12 października – Święto Matki Boskiej Objawionej (patronki Brazylii), 2 listopada – Zaduszki, 15 listopada – Dzień Proklamacji Republiki, 25 grudnia – Boże Narodzenie. Ponadto w poszczególnych stanach celebrowane są święta o charakterze lokalnym – stanowe i religijne.

Uwagi praktyczne

- Brazylijskie urzędy są otwarte w godzinach od 8.00 do 12.00 i od 14.00 do 18.00. Banki są czynne od 11.00 do 16.00. Sklepy zazwyczaj czynne są od 9.00 do 18.00, a centra handlowe od 10.00 do 22.00, w niedzielę zaś od 14.00 do 18.00. Niektóre sieci supermarketów działają przez całą dobę.
- Karty kredytowe akceptowane są w większości restauracji i sklepów; dobrze jest zabrać ze sobą kartę kredytową jako wygodną i pomocną formę regulowania wszelkich należności; największą renomę mają czeki American Express;
- Sprzęt audiowizualny działa w Brazylii w systemie NTSC, PALM i PALT (systemy nie funkcjonujące w Europie) w zależności od regionu.
- Napięcie nie jest ujednoczone: Rio de Janeiro: 110-120 Volt; Manaus i Salvador: 127 Volt; Brasília: 220 Volt; ale za to wszędzie jest 60 Hz.
- Telefony komórkowe przywożone z Polski zwykle działają w większych miastach, a na terenie kraju funkcjonują prawie wyłącznie aparaty trzysystemowe (w Brazylii dominuje system amerykański, a GSM dopiero zaczyna funkcjonować). Jednak polskie sieci już prowadzą współpracę z kilkoma operatorami brazylijskimi, przy niektórych z nich można korzystać także z funkcji GPRS (np.: TIM BRASL i Claro).
- Brazylija ma połączenia automatyczne z praktycznie wszystkimi krajami świata. Aktualnie 61,2% gospodarstw domowych dysponuje linią

-
- telefoniczną stacjonarną (w 1992 roku było to 21%).
 - W okresie karnawału zamknięta jest większość urzędów.
 - Znaczek do Europy na kartkę lub list o wadze do 20 g kosztuje 0,85 USD.
 - Z usługi Poland Direct skorzystać można wybierając numer 000 800 481 1.

9.9 Placówki dyplomatyczne

Ambasada RP

SES – Avenida das Nações, Qd. 809 Lote 33
70.423-900 Brasília-D.F. Caixa Postal 07/0263
tel. (0-055 61) 443-34-38, 242-92-73
fax. 242-85-43
e-mail: embpolon@terra.com.br
www: www.polonia.org.br

Wydział Konsularny

adres - j.w.
e-mail: polkons@zaz.com.br

Konsulat Generalny RP w São Paulo

Rua Monte Alegre, 1791
CEP 05014-002, São Paulo, SP
tel. (0-05511) 367 -23 - 778, 367 - 25 -778
fax. (0-05511) 387 - 11 - 921
e-mail: polonia@dialdata.com.br

Konsulat Generalny RP w Rio de Janeiro

Praia de Botafogo 242, 9 andar
Rio de Janeiro – RJ – Cep: 22250-040
tel. (0 05521) 2551 - 80 - 88, 2551 - 80 - 47
fax. 2552 - 50 - 93
e - mail: konsulatrj@terra.com.br

Konsulat Generalny RP w Kurytybie

Rua Agostinho Leão Júnior 234
80.030-110 Curitiba-PR. Brasil CxP. 2366
tel. (0-05541) 264-46-62; fax (0-05541) 264-55-97
e-mail: polconsu@mps.com.br

Konsulat RP w Belo Horizonte

Rua Fernandes Tourinho 718 ap. 1601, CEP: 30.112-902 Belo Horizonte-M.G.

Konsul Honorowy: Jerzy Markiewicz
(portugalski, hiszpański, angielski, polski)
tel. (0 -05531) 3282-55 - 69, fax. 3281 6826
e-mail: mgmconpl@cdlnet.com.br
godziny przyjęć: 9.00 - 12.00 i 14.00 - 16.00

Konsulat RP w Vitorii
Konsul Honorowy: Adam Emil Czartoryski
(portugalski, polski)
Rua Lauro Soares Machado, casa 12,
Mata do Praia Vitoria E.S – CEP 29025 – 110, Brasil
tel / fax (0.055 27) 3345 - 38 – 02

Konsulat RP w Erechim
Konsul Honorowy: Maria Vanda Krepinski – Groch
(portugalski, polski)
Rua Euclides Cunha 114, Erechim – RS, CEP: 89.700-00 Brasil
Tel. / Fax. (0-055 54) 321-46-49
e-mail: vandagroch@via-rs.com.br

Konsulat Honorowy RP w Recife
Av. Prof. José dos Anjos, 569
52.110-130 Tamarineira, Recife, PE
Tel. / Fax. (0 - 055 81) 3431 - 0026
e - mail: ztbmorais@hotmail.com

Źródła:

- Ambasada RP w Brazylii z siedzibą w Sao Paulo
- WPH Ambasady RP w Brazylii z siedzibą w Sao Paulo
- Publikacje Ministerstwa Gospodarki
- Publikacje WPH Sao Paulo
- Portal Festabrazil (www.festabrazil.pl)
- Portal Promocji Eksportu (www.polishproducts.gov.pl)
- Gazeta Wyborcza